

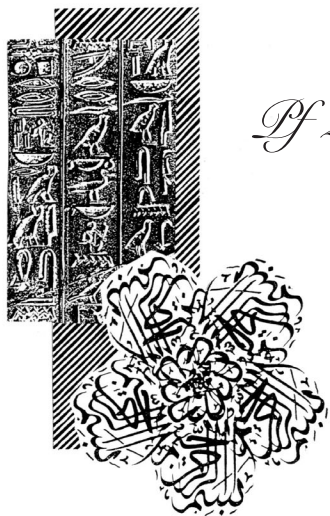

ÚSPĚŠNÝ A ŠTASTNÝ NOVÝ ROK
BEST WISHES FOR A HAPPY NEW YEAR

كل عام وأنتم بخير

Pf 2003

Předsednictvo
Společnosti přátel Afriky

Pf 2003

ÚSPĚŠNÝ A ŠTASTNÝ NOVÝ ROK
BEST WISHES FOR A HAPPY NEW YEAR

كل عام وأنتم بخير

Předsednictvo
Společnosti česko-arabské

Nepřehlédněte!

Pozvánka na valné hromady **SPOLEČNOST ČESKO-ARABSKÁ**

zve všechny své členy na

valnou hromadu

která se koná dne 29. ledna 2003 v 17,30 hod.
ve velkém sále hotelu ILF, Budějovická 15, Praha 4
(stanice metra Budějovická)

Program: Zpráva o činnosti Společnosti za rok 2002
Zaměření Společnosti v roce 2003
Zpráva o hospodaření za rok 2002
Diskuse
Volba předsednictva
Usnesení a závěr

Před začátkem valné hromady bude možné uhradit členské příspěvky. Věříme, že se této významné akce zúčastníte. Přítomni budou velvyslanci arabských států v ČR a zástupce
MZV. Těšíme se na Vás. **Předsednictvo SČA**

SPOLEČNOST PŘÁTEL AFRIKY

zve všechny své členy na

valnou hromadu

která se koná dne 28. ledna 2003 v 17,30 hod.
v budově Akademie věd ČR, Národní 3, Praha 1

Program: Zpráva o činnosti Společnosti za rok 2002
Zaměření Společnosti v roce 2003
Zpráva o hospodaření za rok 2002
Diskuse
Volba předsednictva
Usnesení a závěr

Před začátkem valné hromady bude možné uhradit členské příspěvky. Věříme, že se této významné akce zúčastníte. Přítomni budou velvyslanci afrických států v ČR a zástupce
MZV. Těšíme se na Vás. **Předsednictvo SPA**

Valná hromada Společnosti česko-arabské 29. ledna 2003	2
Valná hromada Společnosti přátel Afriky 28. ledna 2003	2

Z NAŠÍ ČINNOSTI

Marie Hrušková: Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky za poslední čtvrtletí roku 2002	5
Rostislav Tesař: Inspirováno Afrikou – z činnosti brněnské pobočky SPA . . .	8

STÁTNÍ SVÁTKY A VÝZNAMNÁ VÝROČÍ

Miroslav Houska: Blahopřejeme spřáteleným zemím	9
Projev chargé d'affaires velvyslanectví státu Palestina v Praze pana Jamal al-Jamala u příležitosti Mezinárodního dne solidarity s palestinským lidem.	9
Prohlášení generálního tajemníka OSN k Mezinárodnímu dni solidarity s palestinským lidem.	11

STUDIE A DOKUMENTY

Charta OSN je jednou z nejzásadnějších existujících dohod, na nichž je založeno mezinárodní právo	13
Petr Jelínek: Rok od vyhlášení Nového partnerství pro africký rozvoj (NEPAD)	14
Jaromír Hajský: Jemen	16

KULTURA

Jaromír Hajský: Hodnotný dar milovníkům literatury, rozhovor s profesorem Jaroslavem Oliveriusem	19
Alois Wokoun: Bilance nejafričtějšího grafika.	20
Josef Kandert: Magické stříbro – šperky z Egypta a severní Afriky	21
Milena Secká: Rub a líc slávy dr. Emila Holuba	24
Rostislav Tesař: Výstava fotografií z Afriky	25
Jaroslav Oliverius: Významný básnický hlas z Jemenu	25

INFORMACE A ZAJÍMAVOSTI

Pavel Nováček: Rozvojové vzdělávání na Univerzitě Palackého	27
Jaromír Hajský: Dobrá zpráva pro Afriku	28
Rostislav Tesař: Je budoucnost Afriky v textilní výrobě?	29
Ivan Mrázek: Knoflík tobruckého vojáka	30
Josef Regner: Návštěva Jihoafrické delegace v Praze	31
Jaromír Hajský: Za dr. Lubomírem Miřejovským	31

CO SI PŘEČÍST

Egyptská hovorová arabština	32
Černý obr Afriky	33

ZVEME VÁS

Společnost přátel Afriky v Olomouci – pravidelné setkání členů v lednu, únoru a březnu 2003	34
Svět knihy 2003 – Africký program	35

SDĚLENÍ PRO ČLENY	36
------------------------------------	----

Zpráva o činnosti Společnosti česko- -arabské a Společnosti přátel Afriky za poslední čtvrtletí roku 2002

Vážení,

připravili jsme pro Vás poslední číslo Buletinu roku 2002. Zpráva o činnosti nebude příliš obsáhlá, protože uplynula jen krátká doba od uzávěrky třetího čísla.

Především se sešla obě předsednictva, která zhodnotila dosavadní činnost a přijala záměry pro zbytek roku. Nejzávažnějším bodem jednání se stala příprava valných hromad, které se uskuteční v lednu 2003. Pozvánku uveřejňujeme v tomto čísle.

V Náprstkově muzeu se uskutečnila 16. října vernisáž výstavy „Magické stříbro – šperky z Egypta a severní Afriky“, na které se podílí Společnost česko-arabská. Výstavu připravili a uvedli doc. dr. J. Kandert a Mgr. M. Sodomková. Vernisáže se zúčastnila delegace velvyslanectví Egypta, které také poskytlo pro vernisáž egyptské speciality. Překvapila nás neobvykle vysoká účast hostů na vernisáži. Hned druhý den byl zahájen v Náprstkově muzeu cyklus přednášek „Svátky a slavnosti ve Starověku“. Tyto tradiční cykly připravujeme spolu s Náprstkovým muzeem. Přednáší přední egyptologové a arabisté, převážně členové Společnosti česko-arabské. Cyklus byl zahájen 17. října přednáškou doc. dr. Ladislava Bareše, CSc. „*Jak se slavilo ve starém Egyptě*“. Do konce října se konaly ještě dvě přednášky – „*Svátky v pozdních egyptských chrámech*“ PhDr. Květy Smolárikové a „*Svátky a slavnosti ve starověké Syropalestině*“ dr. Dalibora Antalíka. Listopadové přednášky zahájila 7. listopadu PhDr. Jana Součková, DrSc., ředitelka Náprstkova muzea, přednáškou „*Kulturní kalendář cheitského dvora*“. Další dvě přednášky přednesli – doc. dr. Blahoslav Hruška, DrSc. „*Kulturní rok*

v sumerském Lagaši“ a PhDr. Jiří Prosecký, CSc., „*Babylonské novoroční slavnosti*“. V provinci se uskuteční dvě poslední přednášky uvedeného cyklu – „*Slavnosti a svátky v počátcích mezopotámského státu*“ doc. dr. Petra Charváta, CSc. a „*Sluneční kult a jeho odkaz v egyptské architektuře 3. tis. př. Kr.*“ Mgr. Jaromíra Krejčího, Dr.

Cykly přednášek je možno hodnotit již dnes jako velmi úspěšný. Zásahu na tom má vysoká úroveň přednášek a stále trvajícím zájmem o historii Egypta a zemí Blízkého východu.

Ve spolupráci s Babylonem uspořádala Společnost česko-arabská několik akcí k Libanonu, Libyi a Saúdské Arábii. Agentuře Babylon vděčíme též za to, že konečně vyjde knížka ing. Jaromíra Hajsského „*Příběh básníka ze země královny Bilkis*“, o které Vás informujeme v tomto čísle v recenzii prof. dr. Jaroslava Oliveriuse, CSc.

I v tomto období pokračovala spolupráce Společnosti česko-arabské a její pobočky v Plzni se Sdružením arabských občanů žijících v Západočeském kraji. Sejdeme se s nimi v závěru roku 2002.

Společnost česko-arabská a Sdružení přátel Palestiny připravily na 28. listopad slavnostní shromáždění k Mezinárodnímu dni na podporu boje palestinského lidu, který vyhlásilo Valné shromáždění OSN. Ředitel střediska OSN v Praze, pan Andreas Nicklisch, přednesl poselství generálního tajemníka OSN, Koffi Annana k Mezinárodnímu dni solidarity s palestinským lidem (text poselství přinášíme na stránkách tohoto Buletinu).

O současné neutěšené situaci při řešení BV problému hovořil zástupce Státu Palestina.

V bohatém kulturním pořadu přednesla Hana Jumrová báseň „Bohové musí být šílení“ a vystoupila hudební skupina českých a palestinských studentů. Na závěr zatančil palestinský soubor. Shromáždění se zúčastnili velvyslanci arabských států a rovněž doyen diplomatického sboru, J.E. arcibiskup Irwin Josef Ender, apoštolský nuncijs.

Shromáždění uctilo památku zesnulého předsedy Sdružení přátel Palestiny dr. Lubomíra Miřejovského.

I letošního roku se obě Společnosti podílely na jubilejním setkání cestovatelů v Prosiměřicích u Znojma. V kulturním domě v centru vinařské obce se ve dnech 19. až 20. října sešlo na 300 cestovatelů.

V přednáškových blocích představilo široké cestovatelské veřejnosti 22 špičkových cestovatelů své diapositivы s osobním komentářem z těch nejzajímavějších míst světa. Sobotní odpoledne a večer byl věnován vzpomínce na slavného cestovatele dr. Emila Holuba. S vysoce fundovanými přednáškami vystoupili doc. dr. Josef Kandert, CSc. a dr. M. Secká z Náprstkova muzea. Večerní tematický seminář vedla místopředsedkyně ing. Marie Hrušková. Příspěvky věnované Emilu Holubovi přednesli doc. dr. M. Michalčák z Bratislavy a ing. M. Šnejdar z Ostravy. Jak odpolední, tak i večerní přednášky byly účastníky vysoce hodnoceny. Zvláštní ocenění se dostalo paní dr. Secké za přednášku „*Rub a líc slávy Emila Holuba*“, kterou obohatila malou výstavkou fotografií a výstřížků z dobového tisku. Výstavku „*Emil Holub a jižní Afrika*“ ve známkách a fotografiích připravil náš člen Karel Sobota z Uherského Brodu. Ukázalo se, že náš návrh – nezapomínat na slavné cestovatele předchůdce – našel odezvu a snad se podaří i při dalších setkáních v Prosiměřicích věnovat část programu i jim. Mnoho cenného je možno využít z jejich zkušeností ještě i dnes.

Mezi účastníky ani letos nechyběl náš přítel, slavný cestovatel Miroslav Zikmund. Naše Společnosti zastupovala místopředsedkyně Marie Hrušková.

Mezi účastníky byla řada členů obou našich Společností.

Protože obec Prosiměřice patří mezi dobré vinařské obce a setkání má plnou podporu

místního obecního úřadu a zejména jeho starosty pana Jana Kuřítky, nechyběla ani letos ochutnávka vzorků místních a krajových vín. Zvláštní pochvalu si zaslouží vedení H+Z GLOBE, pan ing. J. Hladík a Mgr. J. Polák, a jejich manželky, kteří již patnáct let připravují tato nezapomenutelná setkání. Letošní Cesty 2002 jsou za námi, ale již dnes se těšíme na setkání v roce 2003 v Prosiměřicích.

Společnost přátel Afriky pokračovala ve spolupráci se Správou Pražského hradu. K výstavě „*Africké umění*“ – sbírka Rainera Kreissla, probíhaly v září a říjnu „africké čtvrtky“. Záříjové přednášky Mgr. Aloise Wokouna a dr. Vladimíra Klímy byly věnovány modernímu africkému umění, literárnímu kontextu výtvarného projevu. Komponované podvečery připravil magazín Koktejl a byly věnovány Etiopii a Středoafrické republice. I na nich se podíleli naši členové a přátelé Hynek Adámek a Vladimír Plešinger.

Správa Pražského hradu v děkovním dopise ocenila spolupráci se Společností přátel Afriky a konkrétně místopředsedkyni Marii Hruškovou poděkovala za spolupráci při propagaci výstavy a při realizaci doprovodného programu k výstavě. Výstava, i když je stálou expozicí, je z důvodu klimatických podmínek ve výstavním prostoru Letohrádku na zimu uzavřena. Opět ji můžete shlédnout v příštím roce. O znovuotevření Vás budeme informovat. Věříme, že spolupráce se Správou Pražského hradu bude pokračovat i v budoucnu.

Pokračovala spolupráce s Moravským zemským muzeem, kde probíhala výstava „*Africké umění*“. Uskutečnily se dvě přednášky dr. Kanderta. Jsme rádi, že se oživila činnost pobočky Společnosti přátel Afriky. Zasluhu na tom má především nově zvolené vedení v čele s předsedou ing. Rostislavem Tesařem a místopředsedou dr. Ivanem Mrázkem. Spolu s Moravským muzeem připravili v prostorách výstavy „*Africké umění*“ nigerijský večer, spojený se křtem knihy Ivana Mrázka o Nigérii s názvem „*Černý obr Afriky*“. Slavnostní ráz dodala celému večeru přítomnost a vystoupení velvyslankyně Nigérie J.E. Julie J. Ayorindu.

Podrobnější hodnocení najdete v tomto čísle ve zprávě brněnské pobočky, které přejeme úspěch v její další činnosti.

Že nezhálely ani ostatní oblastní pobočky, dosvědčuje zpráva pobočky z Olomouce, která je stále na prvním místě. Tam pokračovali v pravidelných měsíčních schůzkách se členy a sympatizanty, které s konají v prostorách olomouckého vzdělávacího centra a na něž jsme Vás zvali v třetím čísle Bulletinu. Dnes si můžete na jiném místě přečíst pozvánku na lednovou, únorovou a březnovou schůzku v roce 2003, které připravuje vedení pobočky.

V Plzni pokračovala spolupráce se Sdružením arabských občanů při pořádání některých akcí. Zejména však oceňujeme jejich aktivitu při prezentaci naší Společnosti v regionálním tisku, rozhlase a TV. Daří se jim též, zásluhou našich členů pana Chaloupka a pana Vogeltanze, pořádat v kraji výstavy z cest po Africe, autogramiády ke knize J. Chaloupka „*Jižní Afrika máma očima*“ s fotografiemi pana Vogeltanze. Oceňujeme též navázání spolupráce s plzeňskou ZOO při pořádání soutěže „*Afrika očima dětí*“.

Ani redakční rada Bulletinu neusnula na vavřínech. 7. listopadu vyexpedovala třetí číslo, jehož uzávěrka byla již 29. září.

Opožděné zaslání bylo zaviněno v tiskárně, kam jim pronikl nebezpečný vir a Bulletin musel být znovu přetištěn. Proto se Vám touto cestou omlouváme. Dne 28. listopadu připravila redakční rada do tisku bulletin č. 4 a věříme, že ho obdržíte ještě před Novým rokem. Přitom víme, že ještě do konce roku proběhne řada akcí jak v centru, tak i v pobočkách.

Dne 3. prosince uspořádá Sdružení přátel Zambie, Zimbabwe a Malawi v Klubu slovenské kultury přednášku „*Zatmění slunce – Zambie 21. 6. 2001*“.

Stalo se již tradicí, že Sdružení přátel Alberta Schweitzera pořádá v závěru roku vzpomínkový večer spojený s varhanním koncertem v kostele sv. Michala, věnovaný Albertu Schweitzerovi. Nejinak tomu bude i letos 11. prosince 2002.

Zásluhou Sdružení přátel zemí východní Afriky se 12. prosince v Náprstkově muzeu znovu setkáme s manželi Baldinskými, kteří nás budou informovat o tom, jak pokračuje projekt: ALLIMANO AGAPE ICE – ZMÍRNĚNÍ CHUDOBY RODIN V AFRICE.

Nevylučujeme, že některé pobočky nebo Sdružení uspořádají ještě do konce roku akce, které jim zbývají z plánovaných projektů.

S mnohými z Vás se jistě sejdem na Orien-tálním trhu v Náprstkově muzeu a letos též v Muzeu Podkrkonoší v Trutnově. Pozvánku do Náprstkova muzea jste obdrželi spolu s třetím číslem Bulletinu.

Jak jsem Vás informovala v úvodu, budou se konat v lednu valné hromady obou Společností. V loňském roce jsme chtěli ušetřit poštovné a zvali jsme Vás na valné hromady prostřednictvím Bulletinu. Ukázalo se však, že mnoho členů nevěnovalo pozornost v Bulletinu pozornost. I letos však chceme šetřit a opět posíláme pozvánku, tentokrát však nejen v Bulletinu, ale přikládáme ji zvlášť do obálky s Bulletinem. Doufáme, že se dostavíte ve větším počtu, aby se nemuseli pozvaní velvyslanci pozastavovat nad malou účastí.

Vážení přátelé, máme za sebou druhý rok nového tisíciletí a dvanáctý rok existence našich Společností. I přes mnohé potíže s financováním a narušením činnosti povodněmi, můžeme činnost obou Společností hodnotit kladně. Děkujeme všem, kteří se na ní aktivně podíleli, nebo nás podpořili svojí přízní. Zajistit takovou činnost bez placeného aparátu a vybaveného sekretariátu si opravdu zaslouží ocenění. Nám však stačí, když oceníte naši dobrovolnou práci svojí účastí na akcích, které pro Vás připravujeme, a zaplacením členských příspěvků, které stále od mnohých postrádáme. Děkujeme také těm, kteří poslali příspěvky na povodňové škody. Zejména pak panu ing. Al Atoom Mousovi za příspěvek 100 000 Kč.

Kdo tak ještě neučinil, je mu náš účet dále k dispozici.

Dovolte mi, abych Vám popřála do nového roku 2003 pevné zdraví a dobrou pohodu v rodině i v zaměstnání. Nám i našim přátelům v Africe a v arabských zemích přeji klid a mír. Věřím, že se podaří odvrátit válku proti Iráku. Na irácké děti a jejich rodiče myslím v této době nejvíce.

28. listopadu 2002

Marie Hrušková

1. místopředsedkyně SČA a SPA

Inspirováno Afrikou – z činnosti pobočky

Počátkem října uspořádala brněnská pobočka SPA přednášku o Nigérii v klubu Rosa v Prostějově. Mezi účastníky byli členové skupiny „Tvůrčího psaní“, lidé nejrůznějšího věku i profesí, kteří slíbili, že se pokusí napsat literární příspěvky inspirované tématem Afriky.

Posudte sami, jak se jim to zdařilo.

*Vznešená
nese slunce ve vlasech,
vlnami horkého písku
jde za snem,
co se ji vzdaluje a přece po něm sahá.
Když mandlovýma očima
pohladí řezbáře,
on s širokým úsměvem chlapa z Nigérie
vykouzlí pro ni sošku Queen
pak světlo rozlité do džbánu
podá žíznivým rtům,
ta černá madona-
za vymodlenou lásku.*

Marcela Dostálová

Slon v zajetí

*Vzepjal se a zase se postavil
na pevnou zem.
Řetězy ho vrátily
zpátky do reality.
Zavřel oči.
Sen o rodné Africe, nedotčený kus země,
kam už dávno nepatří.
Vzepjal se a zase se postavil
na pevnou zem.
Nic jiného mu nezbylo..
Vendula Kaprálová*

Afriko, láska má

*Afriko, Afriko,
tvůj písek na poušti pátil,
dech jsi měla horký,
jak kyprý černý holky,
já bloud, se od tebe vzdálil.*

*Buší zněly tamtamy,
džungle, pouště, savany,
po deštím pralesu,
stesk ztěží unesu.*

*Afriko vzdálená,
jsi pestře zbarvená,
divoká, smyslná, nahá,
ať v centru Nairobi,
či v chýších chudoby,
všude jsi láskou mou, drahá.*

*Afriko, Afriko,
proč jsi tak daleko?
Snad ještě jednou spatřit tě smím.
A doma u krbu,
o tobě, Afriko, toužebně sním.
Jaroslava Petříková*

Rostislav Tesař
předseda pobočky SPA, Brno

STÁTNÍ SVÁTKY A VÝZNAMNÁ VÝROČÍ

Blahopřejeme spřáteleným zemím

**Společnost česko-arabská
a Společnost přátel Afriky
blahopřejí spřáteleným zemím
k jejich státním svátkům
a významným dnům.**

- **Republice Súdán**, která každoročně slaví Den vyhlášení nezávislosti 1. ledna.
- **Státu Kuvajt**, jenž si připomíná 25. 2. nástup Abdalláha al-Sabáha na trůn v roce 1950, jakož i tragickou iráckou agresi z 26. 2. 1991.
- **Maroku** ke vzpomínce na nástup krále Hassana II. na trůn 3. 3. 1961.
- **Libyi** ke dni Převzetí moci lidem a vyhlášení „džamáhíríje“ z 4. 3. 1977.
- **Ghaně** k oslavám Dne nezávislosti připomínajícího události 6. 3. 1956.
- **Sýrii** vzpomínající nástupu Strany Baas k moci v roce 1963.
- **Libérii** k oslavě vyhlášení republiky v roce 1847.

–MiHo–

Projev chargé d'affaires velvyslanectví státu Palestina v Praze pana Jamal aL-Jamala u příležitosti

Mezinárodního dne solidarity s palestinským lidem

Vážený pane řediteli střediska OSN v Praze, Andreasi Nicklischi,

vážení páni velvyslanci a představitelé diplomatických misí,

vážení představitelé Společnosti česko-arabské a sdružení přátel Palestiny,

dámy a pánové,

dovolte mi především, abychom společně uctili památku člověka, který věnoval otázce palestinského lidu velkou část svého života a od začátku pochopil její spravedlivost. Tímto velkým člověkem je pan dr. Lubomír Měřejovský, předseda Sdružení přátel Palestiny, který nás

nečekaně opustil před několika týdny. Nikdy na něj nezapomeneme a slibujeme zesnulému, že budeme pokračovat ve spolupráci se všemi lidmi dobré vůle v cestě míru a dosažení spravedlnosti.

Scházíme se dnes, abychom si společně a znovu připomněli 29. listopad, což je Mezinárodní den solidarity s palestinským lidem, vyhlášený Organizací spojených národů. Uběhl další rok a tragédie palestinského národa stále pokračuje a nezná konce. Pokračuje historická křivda, která na něm byla spáchána. Pokračuje každodenní holocaust proti pales-

tinskému národu, jeho historické půdě, obydlím, posvátným místům, úrodě a vodním zdroji, jeho historii a národní paměti.

Dámy a pánové, utrpení palestinského národa již překročilo hranice snesitelnosti. Palestinci jsou vystaveni izraelské politice systematického vyvražďování, vyhánění a vykořenění ze své vlasti. Přitom mezinárodní společenství nečinně mlčí nad zločiny okupační izraelské armády proti bezbrannému palestinskému lidu. Zločiny izraelské okupace jsou namířeny i proti zaměstnancům OSN a dalším mezinárodním organizacím působícím na okupovaných palestinských územích, jako např. zabití britského funkcionáře OSN Iana Hooka, který dohlížel na rekonstrukci a obnovu palestinského uprchlického tábora DŽANIN, a také zranění jeho irské kolegyně, kdy nebylo umožněno vozidlu lékařské záchranné služby, aby je odvezlo do nemocnice. Můžeme si představit, jaká by byla reakce mezinárodního společenství, kdyby jiný stát než Izrael zabíjel zaměstnance OSN. Vzpomeňme také na nedávnou tragédii palestinského uprchlického tábora DŽANIN, který byl po hrůzném masakru izraelskou okupační armádou srovnán se zemí. Práce mezinárodní vyšetřovací komise byla zmařena, protože některé mezinárodní kruhy zavíraly oči nad zločiny izraelské okupace, přestože Organizace Amnesty International potvrdila ve svém prohlášení z minulého září, že izraelská armáda spáchala v tomto uprchlickém táboře zločiny, které lze charakterizovat za válečné, a vyzývala izraelskou vládu k potrestání viníků z řad vojáků a důstojníků. Tímto apelovala na mezinárodní společenství, aby se zasadilo o odsouzení těchto viníků za jejich zločiny. To vše se děje navzdory tomu, že OSN uznává legitimní národní práva palestinského lidu a ukládá Izraeli stáhnout se z okupovaných palestinských a zároveň dalších arabských území. Nečinnost mezinárodního společenství vyvolává u Palestinců a Arabů oprávněné otázky o smyslu spravedlnosti v době uplatňování dvojího metru v mezinárodní politice, bezmoci mezinárodního společenství při prosazování jeho vůle, humanitního práva a mezinárodních rezolucí.

Palestinský lid, navzdory jeho velmi těžké situaci, stále vzhlíží s nadějí k uplatnění jeho legitimních a mezinárodně uznávaných národních práv na sebeurčení, návrat do svých domovů a vytvoření nezávislého palestinského státu. Tato práva jsou zakotvena ve všech mezinárodních dohodách a úmluvách včetně Mezinárodního humanitárního práva a Všeobecné deklarace lidských práv. Jistě víte, že palestinský lid učinil historický ústupek a přistoupil na řešení, jež stanovila mezinárodní legitimita. Souhlasil s vytvořením palestinského státu a pouze na 22 % historického území Palestiny přesto, že rezoluce VS OSN číslo 181 z roku 1947 mu dala právo na téměř polovinu tohoto území. Palestinský lid zvolil cestu míru a přistupoval pozitivně a s maximální pružností ke všem mezinárodním mírovým iniciativám, mezinárodním a arabským úsilím, za účelem vyřešení izraelsko-arabského konfliktu na základě mezinárodních rezolucí č. 242, 338 a 194.

Tato palestinská upřímnost a věrnost mírovému procesu byla zmařena tvrdostí všech izraelských vlád, které nedodržovaly princip výměny půdy za mír, dohodnutý během Madridské mírové konference, a které usilovaly pouze o setrvání izraelské okupace a o dosažení bezpečnosti jen pro okupanta, který brutálně používá proti své bezbranné oběti tu nejmodernější vojenskou techniku.

Zprávy, které v poslední době vydaly četné mezinárodní organizace o situaci na okupovaných územích, bijí na poplach, pokud jde o zdravotní stav obyvatelstva. Více než 60 % Palestinců pod izraelskou okupací trpí podvýživou a větší část palestinské společnosti žije pod hranicí chudoby, hladu a nemoci. Jestli mezinárodní společenství nebude rychle na tuto situaci reagovat, hrozí humanitární katastrofa.

Poslední vývoj situace v Izraeli je velmi vážný. Chybí zde skutečný partner pro mírový proces a nadále pokračuje extremistická vládní koalice Šaron – Netanjahu – Mofáz. Současná izraelská vláda odmítá mírový proces, pokračuje v politice systematického zabíjení Palestinců, osidlování jejich půdy, konfiskace jejich pozemků a zničení palestinských institucí a infrastruktury. Izraelská vláda stále ignoruje základní práva Palestinců a nebere ohled ani na veřejné mínění v Izraeli, kde dvě

třetiny Izraelců souhlasí s vytvořením samostatného palestinského státu.

V důsledku této izraelské politiky se stupňují palestinské a arabské obavy, které již upozornily na nebezpečí spočívající v tom, že extremistická izraelská vláda využije krize kolem Iráku a uchýlí se k násilnému řešení proti palestinskému lidu vyhnáním z jeho půdy, likvidací jeho vedení a institucí. K tomuto „řešení“ stále vyzývá větší počet izraelských ministrů a představitelů politické scény v Izraeli.

Mezinárodní záštita nad mírovým procesem na Blízkém východě je jistou zárukou k úspěchu úsilí a snah mezinárodního společenství, aby se mír stal dosaženou skutečností v naší oblasti. Mezinárodní absence před tímto konfliktem a při seriózním hledání vyřešení palestinské otázky v duchu práva spravedlnosti a zásad mezinárodního práva vrací oblast zpět do čtverců násilí a spirály krve a povede ke křehké a výbušné situaci. Z tohoto vycházejí, vyzýváme mezinárodní společenství ke zdvojnásobení upřímného úsilí s cílem najít východisko ze současné situace, ze stupňující se krize a pro-

pasti, do které se dostal mírový proces, a která hrozí výbuchem s nechvalnými následky v celé oblasti. Proto je aktivní účast mezinárodního společenství a vlivných velmocí ve světě nezastupitelná při záchraně mírového procesu, jeho posunu kupředu, jeho navrácení na správnou cestu a jeho oživení s aktivitou, upřímností a konstruktivní vůlí. Trvalý mír se neuskuteční a nebude doopravdy trvalým, dokud nebude uplatněna mezinárodní legitimita a dokud nebude usilovat o nalezení mezinárodních mechanismů, závazných a účinných s cílem realizovat a uplatňovat rezoluce Rady bezpečnosti a Valného shromáždění týkající se Palestiny.

Na závěr bych chtěl zdůraznit naše dodržování mírového procesu, který zaručí svobodu, stabilitu a bezpečnost Palestincům a Izraelcům a všem národům této oblasti a zaručí spravedlivý, globální a trvalý mír a ukončení izraelské okupace všech palestinských a arabských území, a vytvoření nezávislého palestinského státu s hlavním městem Jeruzalémem.

Děkuji Vám za pozornost a za projevy solidarity s palestinským lidem.

Prohlášení generálního tajemníka OSN k Mezinárodnímu dni solidarity s palestinským lidem

Tento Den solidarity je dnem smutku a žalu. Lidské a materiální ztráty utrpěné lidem Palestiny v posledních dvou letech se blíží katastrofě. Osouzeníhodná situace na okupovaných palestinských územích udržuje celou oblast v trvalé krizi po dva roky, bez výhledu na ukončení. Stovky životů byly ztraceny, většinou mezi Palestinci, ale také mezi Izraelci. Tragické a nepříjemné je, že mnohé z těchto obětí byly děti.

Přehnané a disproporční použití síly, spolu s nezákonným zabíjením, zatýkáním, deportacemi a kolektivními tresty, jako je demolování domů, je často ze strany izraelských orgánů. Tyto akce pouze zesilují hněv, zoufalství a touhu po pomstě. Současně, kruté útoky na izraelské civilisty, včetně sebevražděných bombových útoků, si vyžádaly

velké množství nevinných životů a ještě větší počet zraněných. Takové akce pouze poškozují palestinské zájmy. Výsledkem těchto akcí je téměř úplná ztráta víry na obou stranách, že existuje odpovědný partner pro spravedlivý mír.

Od minulého března byla velká města Palestiny na západním břehu znovu okupována v průběhu izraelských válečných operací. Obrovská destrukce zastavila ekonomický život na okupovaných palestinských územích a vyústila v humanitární krizi, kterou si okolní svět teprve začíná uvědomovat. Tvrdá opatření, jako jsou uzávěry a stanné právo, dále omezila palestinskou ekonomiku a zredukovala život tisíců palestinských domácností na tvrdý boj o denní přežití. Možnosti palestinské vlády fungovat byly značně sníženy. Předseda Arafat

byl uzavřen v posledních stojících vládních budovách v Ramallahu. Existují dokonce zprávy o snahách vyhnat ho z oblasti Západního břehu – akt, který mezinárodní společenství nemůže přijmout. Přes tento pokles do zdánlivě nekonečného cyklu zabíjení a destrukcí, probíhá paralelní proces diplomatických a politických opatření. Je zde globální konsenzus na řešení, které by v základě uspokojilo požadavky obou stran a dosáhlo nejširší mezinárodní podpory. Je to vize dvou států potvrzená rezolucí Rady bezpečnosti č. 1397 a akceptovaná všemi účastníky konfliktu. Dosažení tohoto cíle vyžaduje „kompletní zastavení všech aktů násilí, včetně všech aktů teroristických, provokací a destrukcí“, jak opětně požaduje Rada ve své poslední rezoluci č. 1435. Čtyřka mezinárodních vyjednávačů se všemi formami snaží pomoci oběma stranám odvrátit se od konfrontace k obnovení politického jednání. Na naší schůzce v New Yorku 17. září představitelé Čtyřky odsouhlasili „cestovní mapu“ pro dosažení konečné dohody, včetně dosažení palestinské státnosti, během tří let. Jsme v trvalém kontaktu se všemi za „cestovní mapy“ a silně je tlačíme, aby pokračovali v této cestě. Pomáhají nám jak regionální, tak i další zainteresované mocnosti a byli jsme povzbuzeni dalšími iniciativami, např. iniciativou saúdského korunního prince Abdullaha, která byla přijata na summitu Arabské ligy v březnu v Bejrútu. Rád bych opět zdůraznil, že trvalý pokrok může být dosažen pouze za předpokladu, že současně budou řešeny aspekty bezpečnostní, ekonomické, humanitární a politické. Nexistuje žádné řešení prosazené silou. Žádný trvalý pokrok nemůže být dosažen bez jasné politické linie: a sice jasné definovaného konečného řešení akceptovatelného oběma stranami. Reforma palestinských institucí je nutná především ve prospěch samotných Palestinců. Ale aby se dostala k řešení základních problé-

mů a ukázala znatelné výsledky, musí být doprovázena izraelskými opatřeními, která vytvoří příznivé podmínky pro obnovení ekonomických aktivit Palestinců. To zahrnuje uzavření palestinsko-izraelské bezpečnostní smlouvy zajišťující ukončení všech forem násilí, stažení z oblastí kontrolovaných Palestinci, okamžité zastavení osidlovací politiky, zrušení restrikcí na pohyb lidí, zboží a základních služeb a proplacení všech příjmů z DPH a cel patřících palestinské vládě.

V mezidobí palestinský lid nutně potřebuje humanitární pomoc, jak uvedla jasně Catherine Bertini, která navštívila Palestinu jako můj osobní humanitární vyslanec, ve své zprávě. Mezinárodní komunita musí pokračovat ve svých darech v této době velké potřeby, než krize pomine a situace se stabilizuje. Izraelská vláda by měla nyní splnit svá prohlášení – zrušit restrikce a poskytnout nerušený průjezd humanitárním konvojm na okupovaná území. OSN se snaží splnit svůj úkol prostřednictvím všech svých příslušných agencí. V rámci Čtyřky zvláštní koordinátor OSN pro Střední východ p. Teje Rod-Larsen pokračuje ve své činnosti ve spolupráci se všemi zúčastněnými stranami. Rád bych využil této příležitosti a znovu zdůraznil můj závazek pracovat se všemi zúčastněnými stranami, dokud nebude dosaženo trvalého, kompletního a spravedlivého urovnání palestinské otázky na základě rezolucí Rady bezpečnosti č. 242, 338 a 1397 a principu půda za mír. Zesílíme-li naše úsilí, brzy přijde den, kdy se palestinský národ bude moci těšit svým nezadatelným právům, včetně práva na sebeurčení a na stát zvaný Palestina.

Prohlášení generálního tajemníka OSN pana Koffi Annana bylo vydáno 29. 11. 2002.

**připravil Josef Regner
předseda Společnosti česko-arabské**

Zásadní přehodnocení mezinárodních vztahů

Charta OSN je jednou z nejzásadnějších existujících dohod, na nichž je založeno mezinárodní právo

William Pfaff International Herald Tribune, 3. října 2002

Nový dokument Strategie národní bezpečnosti USA, vydaný 20. září, je implicitním útokem Američanů na moderní uspořádání států, které určuje mezinárodní vztahy od uzavření Vestfálského míru v roce 1648.

Podle této smlouvy, již byla zakončena třicetiletá válka, byla absolutní svrchovanost a právní rovnoprávnost států základem mezinárodního uspořádání. Principy suverenity a rovnoprávnosti byly přes časté porušování od té doby všeobecně uznávány.

Nová Národní bezpečnostní strategie je proto přelomovým dokumentem, ať už si Condolezza Riceová, která je uváděna jako jeho hlavní autorka, tyto souvislosti uvědomuje, nebo ne.

Svět podle Komunistického manifestu

Před 154 lety bylo zveřejněno prohlášení obdobného typu – Komunistický manifest. Manifest napadal tehdejší mezinárodní uspořádání monarchií a „buržoazních“ republik ve jménu nové nadřazené legitimacy, vlády proletariátu. Tvrdil, že jde o řád univerzální a osvobozující.

Po ruské revoluci počal nově vzniklý Sovětský svaz tuto novou zásadu ve vztahu k ostatním vládám uvádět do praxe.

Všechny ostatní vlády prohlásil za nelegitimní. A právě proto sovětská politika tolik narušila mezinárodní řád. Její nároky byly absolutní a v zásadě o nich nebylo možné jednat.

Podle Marxova „vědeckého“ výkladu dějinného procesu – myšlenkového základu komunismu – jsou dějiny hnány kupředu třídním bojem a legitimní jsou nakonec jen dělnické státy, protože jen tovární dělník ztělesňuje produktivní síly moderní průmyslové společnosti.

Existoval však jen jeden dělnický stát, bolševické Rusko. Všechny vlády kromě Sovětského svazu si uzurpovaly moc, která jim měla podle dějinného určení patřit.

Nyní Spojené státy prohlašují, že už nebudou respektovat zásadu absolutní státní svrchovanosti. Nečiní tak proto, aby nabídly nějaký nový, univerzální princip s nálepkou osvobozující, ale aby zajistily svou národní bezpečnost, již implicitně podřizují bezpečnost každého jiného národa.

Americká prohlášení říká, že pokud americká vláda jednostranně shledá, že nějaký stát představuje pro Ameriku hrozbu nebo poskytuje útočiště potenciálně nebezpečné skupině, pak v takové zemi Spojené státy preventivně zasáhnou, aby hrozbu zničily, v případě nutnosti pomocí „změny režimu“.

První výčet takových států již známe: jsou to země tzv. osy zla.

Americká vláda prohlašuje, že předcházet preventivně hrozbám je věcí „zdravého rozumu“. S tím by zdravý rozum jistě souhlasil, nebýt principu, na kterém celá věc spočívá. Tato iniciativa má totiž za cíl změnit dosud platné zásady mezinárodní legitimacy.

Mezinárodní právo a Charta OSN

Mezinárodní právo ve skutečnosti není „právo“ v pravém smyslu slova. Jde o systém mezinárodních smluv, úmluv, precedentu a jiných závazků vzniklých za dlouhou řadu let, s jejichž pomocí se vlády snaží zabránit válkám, udržovat mír a řešit své protichůdné nároky a zájmy k vzájemnému uspokojení a upevnění bezpečnosti.

Není to právo či systém zákonů, protože neexistuje mocenský orgán, který ho ustaví. Nelze ho vymáhat jiným způsobem než prostřednictvím jednání založených na spolupráci mezi státy. Spojené státy byly během dvou a čtvrt století své existence jednou z neaktivnějších zemí v budování mezinárodního práva, které nyní Bushova vláda zašlapává.

Charta Organizace spojených národů je jednou z nejzásadnějších existujících dohod, na nichž je mezinárodní právo založeno a USA se na vzniku textu velkou měrou podílely. Charta výslovně zakazuje „hrozbu nebo použití síly proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoli státu“. „Pre-

ventivní“ válka byla při norimberských procesech považována za válečný zločin.

Lze říci, že pravidla vždy vytvářely nejmocnější státy. Spojené státy mnohokrát zasahovaly v malých zemích. Až dosud však Washington vždy uváděl nějakou formu právního opodstatnění. Respektoval zásady svrchovanosti a nevměšování.

Nyní tyto zásady hází za hlavu a namísto nich přichází s nárokem, že to, co považuje za vlastní národní bezpečnost, stojí nad všemi ostatními zájmy. Kromě toho dává najevo svůj záměr a své oprávnění – podle svého vlastního úsudku – vojensky dominovat zbytku světa. To vše je velmi závažné. Bylo by lépe, kdyby Kongres toto prohlášení prostě nepřijal. Dokument rozhodně vyžaduje diskusi, neboť z dlouhodobého hlediska může mít nepřijemné důsledky.

**Ze zdrojů
Informačního centra OSN v Praze
pracoval Miroslav Houska
Společnost česko-arabská**

Rok od vyhlášení Nového partnerství pro africký rozvoj (NEPAD)

Dvacátého třetího října 2001 vyhlásili jihoafrický prezident Thabo Mbeki, nigerijský prezident Olesegun Obasanjo a alžírský prezident Bouteflika zahájení tzv. Nového partnerství pro africký rozvoj (NEPAD). Ačkoli dosud není možné výsledky NEPADu odpovědně hodnotit (to bude možné až po letech), představuje toto výročí příležitost k připomenutí hlavních idejí a cílů iniciativy.

Iniciativa NEPAD se vyvinula z tzv. Nové africké iniciativy, která sama vznikla propojením tzv. plánu Omega a Programu miléniového partnerství pro africké zotavení v červenci 2001. Tento vývoj přitom úzce souvisel s novým vzruchem africké celokontinentální integrace, projevujícím se transformací Organiza-

ce africké jednoty na Africkou unii. Na iniciativě NEPAD ale aktivně neparticipují všechny africké státy, například pátého vrcholného zasedání Implementačního výboru hlav států a vlád (HSIC) v Abujii se vedle pěti původních iniciátorů iniciativy (JAR, Nigérie, Senegal, Alžírsko a Egypt) zúčastnilo jen dalších 13 států (Angola, Botswana, Etiopie, Gabun, Ghana, Kamerun, Kongo, Mali, Mauritius, Mozambik, Rwanda, Uganda a Tunisko).

Jako hlavní cíle iniciativy NEPAD byly stanoveny podpora urychleného růstu a udržitelného rozvoje, vykořenění chudoby a zastavení marginalizace Afriky v globalizačním procesu. Již definice nejdůležitějších cílů NEPADu představuje výrazný rozchod s mi-

nulými komplexními strategiemi afrického rozvoje, aktivní zapojení do procesu globalizace je poněkud vzdáleno volání po soběstačnosti kontinentu, které dominovalo diskusím vedeným na počátku 80. let.

Iniciativa NEPAD analyzuje situaci a doporučuje řešení v oblastech, které identifikovala jako klíčové pro rozvoj kontinentu. Iniciativa přikládá zásadní význam kvalitě státní správy, dobrému vládnutí, ale také odpovědné firemní kultuře. Zdůrazňuje potřebu rozvoje infrastruktury, a to jak dopravních, tak informačních a komunikačních, stejně jako rozvodů elektrické energie. Ani široce chápáná otázka rozvoje lidských zdrojů nezůstává mimo pozornost, ať již je kladen důraz na sektor vzdělání, nebo zdravotnictví. Jako klíčový předpoklad pro rozvoj Afriky uvádí iniciativa NEPAD zlepšení přístupu na trhy zemí Severu a diverzifikaci afrických ekonomik. Stranou ovšem nezůstává ani otázka životního prostředí.

Výraznou změnu v přístupu je možné zaznamenat v otázce zajištění kapitálu pro udržitelný hospodářský růst. V dokumentu je sice zmíněna potřeba oddlužení a reformy oficiální rozvojové pomoci, ta je však chápána pouze jako krátkodobé řešení, v dlouhodobé perspektivě by potřebný kapitál měl podle iniciativy NEPAD přicházet ve formě přímých zahraničních investic. V obratu k soukromému kapitálu jako léku na africké neduhy lze spatřovat klíčový moment celé iniciativy. K přilákání zahraničních investic má sloužit jak zlepšení kvality státní správy, tak lepší zakotvení vlastnických práv, rozvoj infrastruktur a lidských zdrojů, ale také rozvoj regionální integrace a úsilí o zajištění míru a bezpečnosti.

Poslední dva jmenované body jednoznačně ukazují na provázanost iniciativy NEPAD s projektem Africké unie, ta by totiž měla převzít do své kompetence bezpečnostní dimenzi v iniciativě NEPAD obsaženou, ať již by se jednalo o prevenci konfliktů, prosazování míru, nebo poválečnou rekonstrukci. Organizace africké jednoty/Africká unie sama stála u zrodu Nové africké iniciativy a její nástupkyni, iniciativy NEPAD, stále podporuje. Červenkový summit OAJ/AU v Durbanu projednával nejen zprávu o pokroku při implementaci NEPADu a akční plán pro počáteční období,

ale schválil též tzv. Africký mechanismus vzájemného hodnocení (APRM), jehož cílem bude dobrovolný vzájemný monitoring dodržování principů dobrého vládnutí africkými státy. Implementační výbor hlav států a vlád NEPADu v Abuji v listopadu 2002 sice Africkou unií vyzval, aby ustavila mechanismus pro vzájemný monitoring, zároveň ale rozhodl, že dokud AU potřebnou strukturu nevytvoří, tak odpovědnost za tento mechanismus převezme sekretariát iniciativy NEPAD. Na tomto místě je zapotřebí upozornit na to, že se k ideji vzájemného hodnocení zdaleka nezávázaly všechny africké státy. V listopadu 2002 se ke vzájemnému hodnocení zavázalo 12 států: Alžírsko, Egypt, Etiopie, Gabun, Ghana, Kongo, Mali, Mauritius, Mozambik, Nigérie a Rwanda.

Nepominutelných úspěchů dosahovala iniciativa NEPAD během své roční existence na poli získávání podpory mezinárodního společenství. Zvláště jihoafrickému prezidentovi Mbekimu se dařilo prezentovat hlavní ideje iniciativy NEPAD na významných mezinárodních zasedáních, ať již na janovském zasedání G 8 (tehdy se ovšem jednalo o předchůdce NEPADu, Novou africkou iniciativu), nebo na Světovém ekonomickém fóru v Davosu. V prosinci 2001 se afričtí ministři setkali v Tokiu s dárcovskými organizacemi a vládami, které iniciativu NEPAD podpořily. Setkání iniciátorů NEPADu s nejvyššími představiteli skupiny G8 se stalo jedním z nejdůležitějších bodů konference v kanadském Kananaskis v červnu 2002. Iniciativě NEPAD se po jeden den věnovali světoví státníci v rámci Valného shromáždění OSN. Nelze ovšem zapomenat na skutečnost, že přes veškeré deklarace podpory iniciativě NEPAD přislíbili rozhodující donoři jen zlomek požadovaných finančních zdrojů. A získání důvěry a podpory ze strany soukromých investorů, což je iniciativou chápáno jako zcela klíčový moment, bude nejspíše výrazně obtížnějším úkolem než dosažení vstřícných reakcí vlád a mezinárodních organizací.

Změna vnímání Afriky ze strany soukromých investorů bude nutně dlouhodobým procesem a zde je zapotřebí připomenout, že i po

roce existence je iniciativa NEPAD na samém počátku svých plánovaných aktivit. Aktérům zapojeným do iniciativy NEPAD můžeme pouze popřát, aby se jim podařilo uchovat dynamiku počátečního období i v letech následu-

jících, aby tak vysoká očekávání do iniciativy vkládaná nebyla zmařena.

Petr Jelínek

Ústav mezinárodních vztahů

Jemen

Jak jsme připomněli v minulém čísle našeho Bulletinu, Jemenská republika oslavila dne 26. září svůj kulatý státní svátek – 40. výročí revoluce. Ale co to vlastně znamená? Jaká to byla revoluce a proč vypukla? Víme něco více o zemi Jemen? O její poloze, přírodě či dějinách dávných i současných? A tak si Vás dovoluji pozvat na malý výlet po jejím časoprostoru.

Jemen je země neobyčejně krásná a staro- bylá. Křížovatka dávných kultur. Leží na prů- sečku hor, moře a staletí. Rozkládá se na dol- ním cípu Arabského poloostrova, spojnici Afriky a Asie. Jeho celková rozloha činí 555 tisíc km². Sousedí s Královstvím Saúdské Arábie na severu a Sultanátem Omán na vý- chodě. Omývá jej Arabské moře a Indický oceán na jihu a Rudé moře na západě.

Jemenská příroda je neobyčejně krásná a roz- manitá. Tvoří ji pět krajinných typů: pobřežní pás, hory, náhorní plošiny, poušť a ostrovy.

Pobřežní pás se táhne podél Rudého moře, které dostalo své jméno nejspíše od barvy svých skal, Adenského zálivu a Arabského moře, tedy od hranic se Saúdskou Arábií na jih k Báb` al-Mandab a odtud k hranicím s Omá- nem. Dosahuje délky kolem 2.500 km při šíř- ce od 30 do 60 km.

Vrcholy hor dosahují výšek od 1.000 do 3.666 m. Nejvyšší z nich, an-Nabí Šujáb s výš- kou 3.666 m.n.m., je současně nejvyšším vr- cholem Arabského poloostrova. Sezónně ho také pokrývá sníh. Horské řetězce brázdí kory- ta sezónních řek (vádí), která se plní vodou je- nom při deštích.

Náhorní plošiny se rozkládají na sever a na východ od horských řetězců, táhnou se podél nich až do pouště a postupně klesají.

Poušť ar-Rub` al-Chálí (Prázdná čtvrt) je ty- pickou písčitou pouští s nedostatkem vláhy a tedy i života a s putujícími písečnými dunami.

Ostrovy jsou rozptýlené po celé rozloze je- menských výsostných vod. Největším z nich je trvale obydlená Sokotra s naprosto unikátní, galapágskou rozmanitostí fauny a flóry.

Zelená barva života, která vládne většině území Jemenu, vnikla římským zeměpis- cům, aby Jemen nazvali Arabia Felix – Šťastná Ará- bie. Bylo to v dobách, kdy tato země byla opravdu šťastná. Nebylo tomu vždy. Období pohádkového rozkvětu se střídala s obdobími zmaru. Slavná minulost s odlesky slávy ve středověku a hektickou přítomností.

Kulturně vyspělé městské státy, základ po- zdějších říší, se zde začaly objevovat již před čtyřmi tisíci let. Onu šťastnou zeleň vytvá řela a udržovala usilovná práce člověka při ce- loročním obdělávání terasových polí na úbočí a v údolích, při výstavbě hrází, nádrží a umě- lých vodotečí, celých zavlažovacích systémů, které cennou tekutinu schraňují a rozdělují. Jemenci byli odedávna skvělými a všestran- nými staviteli – umělých vodotečí i staveb du- chovních a světských. Ale byli však také bo- jovníky. Svářily se rody, kmeny, údolí s úbo- čími, části země. A k tomu, aby se dalo obděl- ávat a stavět, bylo třeba míru, spořádanosti a politické stability. Ale skutečného klidu si ta- to horkokrevná země zažila opravdu málo.

Druhým zdrojem bohatství byla zeměpisná poloha mezi Dálným a Předním východem, Středomořím a východním pobřežím Afriky. Jemenci vždy byli znamenitými mořeplavci, tak skvělými, že je okolní svět nazýval Fěni- čany Orientu. Dokonale zvládli vědu námoř- ních cest do Indie a pasátních větrů. Jemen se

tak stal hlavním překladištěm zejména indického a afrického zboží – drahých kamenů, vzácných a zlatem vytkávaných látek, zbraní, vonných masťů a parfémů, zlata a hlavně koření – ropy středověku, která iniciovala objevitelské cesty kolem světa, odstartovala novověk. Jemen byl také hlavním uzlem karavanních tahů do Egypta, Středomoří a Mezopotámie. Jemenci uměli těchto výhod skvěle zúročit. Žárlivě střežili tajemství námořních tras a větrů, dokud jim je nevyrváli portugalští objevitelé patnáctého století.

Dějiny Jemenu lze rozdělit do několika období. Starověk byl obdobím slávy a rozkvětu. Následoval neklidný středověk plný nekonečných svárů a pútek. Ten trval až do půle dvacátého století. A země se poté odkudsi z devátého století naráz prořítila do hektického století dvacátého.

Kulturu starověku představovaly tři mocné říše. Zejména sabejské království (930–115 př. Kr.) utkvělo v paměti lidstva a bylo zaneseno do svatých knih. Starý zákon – Kniha královská – líčí návštěvu královny ze Sáby u krále Šalamouna. Karavana královny Bilkís, obtěžkaná dary nikdy nevidané krásy a hodnoty, dorazila do nadšeně vítajícího Jeruzaléma. Vládkyně sabejská se sice sklonila před moudrostí biblického krále a bohatstvím jeho dvora, sama však dodnes zůstala zosobněním moudrosti a bohatství.

Jiná svatá kniha – Vznesený Korán, připomíná zdroj bohatství země v bohatosti jejich zahrad a dostatku láhvy.

Ale zlatý věk skončil v ohni válek. Mnoho kmenů se vydalo na sever, stovky opuštěných velkolepých staveb drotil čas.

V první půli sedmého století se Arabským poloostrovem rozlehla výzva rodáka z nedaleké Mekky, proroka Muhammada. Jemenské kmeny přijímaly islám jako jedny z prvních. Arabská vzdělanost pak dala mocný impuls celkově zaostalé středověké Evropě. I Jemen se stal jedním ze středisek arabské civilizace. Poté se zde zformovalo samostatné teokratické knížectví – zaidovský imámát a země se opět stala dějištěm sporů okolních velmocí a domácí řevnivosti. Zažila i období nového rozkvětu. Zvláště salíhovská královna Arwa z přelomu jedenáctého a dvanáctého století

zůstala po Bilkís zapsána v paměti národa jako jedinečný příklad ženské moudrosti na trůnu. Také rasulovský stát ve století třináctém a čtrnáctém je někdy označován za nový zlatý věk Jemenu.

Avšak v šestnáctém století přišel nový dobyvatel – osmanští Turci a v devatenáctém – britský kolonialismus. Severní část se už před první světovou válkou vyvázala z tureckého jha, ale i nadále zůstala až do druhé poloviny dvacátého století rozštěpena a uzavřena do své středověké minulosti. Moderní svět se o překot valil kolem země, kde se zastavil čas. Do skansenu středověku neměli přístup cizinci. Nevycházel v ní téměř žádný tisk. Země byla materiálně velmi zaostalá a duchovně ustrnulá. Neexistoval zde průmysl, jen tradiční řemesla. Ve feudálně výrazně rozvrstvené společnosti dominovala absolutisticky vládnoucí imámovská elita spolu se soudci. Obchodníci středověkého kupeckého ražení. Parazitní feudálové, vlastníci půdy. Šejchové kmenů – místní samovládcí. A pak už jen velká masa chudasů – rolníků, drobných vlastníků půdy nebo bezzemků, něco málo dělníků a nakonec poslední z posledních – přistěhovalci z pobřeží Afriky.

Takový byl tedy obraz země Jemen poloviny dvacátého století. Obraz pramálo útešný. Kdysi mocná, pohádkově bohatá země se z příčin obecně historických i bytostně vlastních propadla až na samý chvost běhu doby. Nepřízní osudu čelila nakonec tím, že se úplně uzavřela před světem. A zavřít se do sebe, to pro každou zemi – stejně jako pro člověka – znamená jen plíživou smrt.

Doba po druhé světové válce byla obdobím kvasu a revolvy. Zápasu dvacátého století se středověkem.

Hájemství středověku praskalo ve švech. V zemi vládla revoluční nálada. Revoluce nakonec zlomila staletou zásadu „právo Boží, právo svaté“, povýšenou teokratickým absolutistickým vyhlášením na zákon. V severním Jemenu byla vyhlášena republika a do země se s rámusem hrnulo hektické dvacáté století. Na jihu se vystupňoval odpor proti britské okupaci. Bezprostředně vedl k revoltě v říjnu roku 1963 a nakonec k revoluci a vyhlášení Jemenské lidové republiky dne 30. 11. 1967.

Nyní bylo ještě třeba překonat pozůstatky století devatenáctého – rozdělení země. I po více než sto třiceti letech se Jemenec stále cítil být Jemencem bez přípony Severo- nebo Jiho. Cesta ke sjednocení však nebyla snadná. Káhirské dohody z roku 1972 podrobně vytyčily postup sjednocení. Jemenská opona však padala jen pozvolna. Až v květnu 1988 byly podepsány sjednocovací dohody a k jejich naplnění došlo 22. 5. 1990, kdy byla vyhlášena jednotná Jemenská republika: Dějinný vývoj už nezvratila ani krvavá občanská válka r. 1994.

Historií těžce zkoušený, nyní opět svobodný, jednotný Jemen tak staví svoji novou budoucnost. Země, která – alespoň v rovině politické – přelistovala své dějiny o nějakých

jedenáct století dopředu, určitě najde svoji novou tvář, neboť základní principy, ke kterým se hlásí, jsou kompatibilní s hodnotami většiny zbytku světa – pluralitní demokracie, občanské svobody včetně svobody slova a názoru, ochrana lidských práv a v neposlední řadě i rozhodný boj proti terorismu ve všech podobách. Nepochybně ještě mnoho je vykonat v oblasti rozvoje zejména hospodářství. Zde totiž – obvykle – tak rychlé listování dějinami není ani zdaleka tak snadné. Ale připomeňme na tomto místě staré arabské přísloví – nevádí, nedospěl-li jsi ještě k cíli; stačí, že jsi na dobré cestě.

Jaromír Hajský
Společnost česko-arabská

Hodnotný dar milovníkům literatury,

rozhovor s profesorem Jaroslavem Oliveriusem

Osobnost profesora Jaroslava Oliveriuse (1933) není třeba nijak zvlášť představovat. Význačný arabista, hebrejista a aramejista, znamenitý pedagog, jehož posluchačům lze jenom závidět, známý literární vědec a překladatel. Z prací, určených širší veřejnosti, připomeňme čtenářsky poutavý Svět klasické arabské literatury (Atlantis 1995) a překlad románu Nagíba Mahfúze Skandál v Káhiře (Odeon 1969).

Nyní pan profesor usilovně pracuje na překladu dalšího významného díla světové literatury. A proto jsem se ho zeptal:

Vážený pane profesore, je známo, že právě dokončujete překlad klasického díla arabské literatury Kalíla a Dimna. Proč jste si vybral právě toto dílo?

Tedy za prvé – toto dílo patří nepochybně k nejvýznamnějším a nejpoutavějším dílům starého Východu a náleží do zlatého fondu světové literatury. A za druhé – bylo už přeloženo do většiny evropských a světových jazyků včetně slovenštiny – už v roce 1958, což jsem pokládal za velký dluh české arabistiky a tím spíše za svůj dluh osobní arabské i české literatuře. Myšlenkou jeho překladu jsem se tak obíral řadu let, k praktické realizaci jsem přistoupil v říjnu loňského roku. Samotný vznik Kalíly a Dimny má dlouhou a pohnutou historii. Jejím základem byla staroindická sanskrtská sbírka bajek Pančatantra, tedy Pět knih, sepsaná kolem r. 300 n.l. v Kašmíru. Už v její první části vystupují dva šakalové – Karataka a Damanaka, kteří dali jméno pehlevskému překladu Kalílak a Dimnak a rovněž arabské verzi z pera Ibn al-Mukaffa`y. Tento pehlevský překlad, který však nečerpal pouze

z Pančatantry, ale i z indické básnické skladby Mahábhárátha a dalších, už nedochovaných staroindických spisů, byl pořízen za vlády jednoho z nejvýznamnějších sásánovských králů, Chusraua Anóšarvána (531–579).

Arabská Kalíla a Dimna však není ani zdaleka pouhým překladem pehlevské předlohy. Ibn al-Mukaffa` ji také tvůrčím způsobem redigoval, na několika místech ji podstatně přepracoval, nebo doplnil. Žánrově lze dílo zařadit do tzv. zrcadel princů, kdy moudrý rádce dává moudré rady a doporučení vládcí. Třeba také poznamenat, že tento námět zpracoval také významný český spisovatel Ivan Olbracht v půvabné knížce O mudrci Bidpájovi.

Zmínil jste řadu překladů do jiných jazyků. Byly Vám nápomocny ve Vaší práci?

Samozřejmě. Zejména slovenský překlad dr. Drozdíka a ruský překlad, na němž se podílel i slavný profesor Kračkovskij. Český překlad jsem pořizoval na základě nejstaršího datovaného arabského rukopisu z r. 1339, jehož vydání připravil velký znalec arabské literatury Louis Cheikho. Stejně postupoval i dr. Drozdík a další významní překladatelé. Jazyk a dikce tohoto vydání totiž nejvíce připomíná styl Ibn al-Mukaffa`y. Kalíla a Dimna jinak vyšla v řadě dalších vydání, ale toto je rozhodně nejspolehlivější.

Otázka na závěr – zmínil jste, že jste tímto dílem chtěl splatit dluh oběma kulturám. Máte ještě nějaké další cíle?

Nerad bych předbíhal, ale další cíl ještě mám.

**Zaznamenal Jaromír Hajský
Společnost česko-arabská**

Bilance nejafričtějšího grafika

Před 70 lety se 30. srpna narodil v deltě Nigeru nyníjší nejznámější nigerijský grafik **Bruce Onobrakepeya**, kde se vnímavý hošík seznámil s tradičním vesnickým životem i animistickými kultury. Mnohokrát je později svérázně umělecky dokumentoval, přestože se po přestěhování rodičů za prací blíže k Beninu stal v misijní škole křesťanem. Později jako akademický výtvarník ilustroval katechismus a maloval do nových kostelů biblické scény, avšak s africkými postavami i kroji. Výrazně výtvarně talentovaný Bruce působil už před vysokoškolskou kvalifikací jako učitel umělecké výchovy na středních školách v městě Beninu i Ondo a po získání také pedagogického diplomu na zarijské univerzitě vychovával 16 let výtvarný dorost v lagoské St. Gregory's College. Jako známý výtvarník byl pak hostujícím umělcem na univerzitě v Ibadanu, v Národní galerii v Zimbabwe, i hostujícím pedagogem na řadě amerických univerzit.

Svá díla vystavil Onobrakepeya na nejméně 40 výstavách, mimo Nigérii postupně např. v Londýně, New Yorku, na Biennale ilustrací v Bratislavě, ve skupinové expozici v Moskvě a Varšavě, na knižním veletrhu v Boloni, na univerzitě ve Washingtonu, v Nairobi, znovu v New Yorku, v Illinois, na grafickém biennale v britském Bradfordu, v Holandsku, v kanadské galerii The Best of Africa, v Curychu, Bonnu, v newyorském Harlemu, v německém Mannheimu, v Národní galerii v Zimbabwe, v jihokarolinském Charlestonu aj. V Náprstkově muzeu jsme uspořádali alespoň výstavku jeho menších grafik a reprodukcí v listopadu 1986. Za své grafiky získal Bruce Onobrakepeya čestné uznání za ilustraci dětské knížky na BIB v Bratislavě v r. 1967, stipendium k návštěvě londýnských a amerických uměleckých institucí, papežovu zlatou medaili za malbu „Život sv. Pavla“, Fulbright-Haysovu cenu, stříbrnou medaili a 20 000 rupií na 5. Indickém trienale, čestné uznání Institutu ASELE, grant BC pro studijní cestu Británií, uznání Společnosti nigerijských umělců za je-

ho přínos k současnému nigerijskému umění, čestný doktorát Ibadanské univerzity, Cenu za zásluhy o stát Bendel a byl jmenován členem mezinárodní jury na výstavě v Harare 1991.

Onobrakepeyova díla jsou veřejně vystavena např. v Národní galerii moderního umění v lagoském Iganmu, v knihovně Lagoské univerzity, v univerzitní katolické kapli v Ile-Ife, v kostele sv. Pavla v Ebute-Metě, v evangelickém kostele sv. Jana v Ikeji, v Muzeu afrického a afroamerického umění v newyorském Buffalu, ve sbírkách kanadských univerzit, ve Vatikánském muzeu v Římě, v Národním muzeu afrického umění ve washingtonské Smithsonian Institution, ve finském Hvittrask Suomi a Onobrakepeyova leptaná skla vidí cestující na mezinárodním letišti Murtala Mohammed v lagoské Ikeji. V aukci lagoské galerie Nimbus v prosinci 1999 byla jeho malba ženy s palmovým vínem prodána za 1,7 milionů naira.

Tématika Onobrakepeyových grafik je široká. Svěrázně zobrazil mizející urhobský folklor a nežídka črtal alegorie nadčasové urhobské moudrosti. Přesto se neomezil jen na rodný region, ale uplatňuje kulturní dědictví i jiných nigerijských etnických skupin. Tak například ve snaze podpořit nigerijskou federativní jednotu zobrazil v návrhu na nigerijské poštovní známky různé nigerijské tradiční kroje a hudební nástroje. Při studiu na zarijské akademii ocenil i severonigerijské tradice a tlumočil je graficky ve svém pozdějším šahelském cyklu k tamní ekologické katastrofě. Umělecky osobitě stylizoval beninské pověsti i historická fakta. Jeho mytologické a jiné etnické náměty, navíc nazvané často urhobsky, by dnešní nezasvěcený divák plně nepochopil, ale Bruce Onobrakepeya nám našťestí připojuje ve svých monografiích nejen anglický překlad názvu, ale i podrobnější anglický výklad dotyčného grafického listu. Příklady z obsahu některých ze stovek Onobrakepeyových grafik jsem zařadil do svého letošního eseje o jubilantovi v NOVÉM ORIENTU. Své postavy a četné etnické i přírodní rekvizity komponuje

Bruce často do originálních svislých sestav a vyplňuje typickou africkou ornamentikou.

Myšlenkové bohatství jeho tištěných obrazů umocňuje jím vyvinuté grafické techniky. Vedle klasických linorytů uplatňuje mnohem častěji plastografiku, kterou vynalezl při opravě přeleptaného lepu pryskyřicí, jež na barevném otisku vytvořila nový sugestivní efekt. Od roku 1967 Onobrakpeya pilně ryl do pryskyřičné vrstvy a otiskoval to silným lisem nejen na papír, ale i do kovových folií a sádry. Rozpracoval tak reliéfní grafiku, někdy kolorovanou. Už předtím využil i odložené linorytové špalíčky, že je nápaditě sestavil do „mozaiky“ a tu pak pobronzoval. Jeho grafické okouzlení mohli na vlastní oči sledovat i někteří členové naší Společnosti přátel Afriky, kteří měli možnost navštívit Onobrakpeya v jeho lagoském ateliéru nad galerií OUVOMARORO. Pro ty zájemce, kteří se do Lagosu teprve dostanou, uvádíme Onobrakpeyovu adresu v lagoském předměstí: 39, Oloje Street, Papa-Ajao, Mushin, Lagos Annex. Po únorovém výbuchu muničního skladu v Ikeji, jehož obětí byly stovky lidí a který způsobil škody do 10 kilometrů, jsme měli obavy i o nedaleko sídlícího Onobrakpeya. Podle e-mailové informace z lagoské pobočky našeho velvyslanectví v Nigérii však umělcova čtvrt nebyla postižena. Také pražské nigerijské velvyslanectví mi potvrdilo, že je Bruce zdrav a vesel. Na internetu najdou zájemci informace o současných retrospektivních výstavách

k umělcovu jubileu, a to nejen v Africe.

Ty milovníky umění, kteří se blíže zajímají o Onobrakpeyovo dílo a nedostanou se k jeho originálům, by mohly uspokojit jeho monografie nazvané pod umělcovým jménem THE SPIRIT IN ASCENT, vyd. 1992 (Onobrakpeyovy práce v období 1967–1978, 250 reprodukcí), SYMBOLS OF ANCESTRAL GROVES, vyd. 1985 (díla z let 1978–1985, také cca 250 reprodukcí) a z téhož roku SAHELIAN MASQUERADES (150 reprodukcí). Všechny zmíněné monografie vydala lagoská galerie OUVOMARORO, bezvadně vytištěné na křídovém papíře a s bohatým textem k ilustracím, výkladem Onobrakpeyových grafických technik, s umělcovými úvahami a přednáškami o moderním africkém umění a s hodnocením Onobrakpeyi čelnými nigerijskými teoretiky. Alespoň jedna z uvedených monografií tohoto čelného současného umělce, který zvládl syntézu tradičního a individuálního umění a připojil cenné ikonografické komentáře – by si zasloužila český překlad.

Poznámka redakce:

Předseda Sdružení přátel Nigérie docent dr. Antonín Libický poslal v srpnu p. Bruce Onobrakpeyovi k jeho 70. narozeninám blahopřejný telegram.

Alois Wokoun
Společnost přátel Afriky

Magické stříbro – šperky z Egypta a severní Afriky

V říjnu letošního roku byla v Náprstkově muzeu otevřena výstava nesoucí název „*Magické stříbro – šperky z Egypta a severní Afriky*“. Na výstavě mohou návštěvníci vidět jak část muzejní sbírky, tak i předměty zapůjčené od soukromníků. Zápůjčka od soukromníků je výsledkem úsilí a zásluhou paní Mirky Sodomkové, která je spoluautorkou výstavy.

Vystavený soubor ze sbírek Náprstkova muzea vznikl postupně a vlastně dokumentuje celou historii českého sběratelství v Egyptě

a severní Africe. Nejstarší šperky a ozdoby jsou od dr. Antonína Steckera, který je získal roku 1879 v Libyi, když se vrátil z neúspěšné výpravy do vnitrozemí saharské pouště. Jsou zde i předměty přivezené profesorem Josefem Wünschem, který v rámci svého systematického výzkumu zemí Předního východu navštívil roku 1884 Egypt. Od dr. Eduarda Glasera pochází soubor zakoupený v Tunisu roku 1886 – Laser zde zahájil svou výzkumnou cestu, která vedla přes celou severní Afriku až do Jemenu.

Z doby před první světovou válkou pochází i soubor skleněných a porcelánových ozdob – jsou ze sbírky jabloneckého výrobce bižuterie Alberta Sachse. Byly součástí vzorkovny Sachsovy továrny a do muzejních sbírek se dostaly až v polovině dvacátých let 20. století, kdy celou Sachsovu sbírku zakoupil československý stát. Další větší soubor – egyptský – získala před rokem 1939 H. Skotáková, o jejichž pobytech v severní Africe ale není nic známo. Núbijský soubor ozdob byl získán dr. Milanem Stuchlíkem, bývalým pracovníkem muzea, který se účastnil jedné z expedic, které zkoumaly záplavové území Asuánské přehradly. Z tétohož zdroje jsou i sběry prof. Evžena Strouhala, dalšího bývalého pracovníka muzea.

Šperky a ozdoby pocházejí povětšinou z Egypta, respektive byly v Egyptě získány. Jsou vyrobeny ze stříbra, ze slitin obsahujících malé procento stříbra (jsou označeny termínem „obecný kov“) a také z mosazi, mědi a dalších materiálů nekovových, jako jsou slonovina, rohovina, jantar, kost, kůže, sklo aj. Obliba těchto dostupných materiálů ovšem ztěžuje určení místa výroby šperků i ozdob. Šperky i ozdoby se kupovaly a zase prodávaly a díky tomu „putovaly“ často daleko od místa svého vzniku. Bylo tedy možné získat v Tunisu šperky užívané nejen v Egyptě, ale i v Jemenu a naopak, ozdoby zhotovené ve svahilských městech na východoafrickém pobřeží se užívaly i v severní Africe. Pohyb lidí a zboží napříč islámským světem a tedy i severní Afrikou byl a je větší, než si představujeme. Klenotníci také zhotovovali podle přání zákazníků šperky i ozdoby v jakémkoliv podobě. Pokud tedy sběratel nezjistil přímo v terénu – na místě nákupu – geografický původ šperku či ozdoby, můžeme se ve většině případů jen dohadovat a vycházet právě jen z místa, kde se nakupovalo. Existují ovšem místní a kmenové styly, ale ty lze zpravidla určit až u šperků vypravených bohatěji, než jsou ty naše.

Ve starších dobách, které končily v průběhu 18. a 19. století, bylo šperkařství v rukou především židovských řemeslníků. V literatuře se obvykle cituje údaj, podle kterého měli mít arabští řemeslníci odpor ke zpracovávání kovů. V každém případě, ve druhé polovině 19. století a ve 20. století zhotovovali šperky

a ozdoby jak židovští, tak arabští či berberští řemeslníci.

Drahokamy a polodrahokamy se jen leštily a nevybrušovaly. Jantar byl zpracováván do podoby koulí, anebo „šišek“.

Povrch šperků mohl být zdobený technikou filigránu, barevnými smalty, rytím a také vkládáním jiných kovů do povrchu (technika tauširování); povrch mohl být i prolamovaný. Důležité bylo i leštění povrchu.

Kovy se odlévaly do požadované podoby (formy), anebo se vytepávaly, některé šperky měly i dřevěné jádro pokryté stříbrným plechem.

V průběhu 20. století byly postupně přírodní materiály nahrazovány průmyslově vyráběnými náhražkami: polodrahokamy nahradilo sklo, jantar, korál a slonovinu umělé hmoty. Náhražkové materiály se používaly pro šperky a ozdoby určené chudším zákazníkům.

Na výstavě převažují ženské šperky. Mužské šperky a ozdoby byly obecně méně četné – jednalo se především o prsteny, amulety a ozdobné kování opasek. Ozdobou mužů byly i přepychové zbraně, které ale nevystavujeme. Z ženských šperků tu jsou k vidění čelenky, náušnice, ozdoby vplétané do vlasů anebo do účesů, závěsy splývající podél uší ke krku, roušky přes obličej, náhrdelníky, přívěsky, náramky, pažní kruhy, prsteny, spony a náložní kruhy.

Pro ženy byly stříbrné či zlaté šperky nejen ozdobou, ale i formou ekonomického zajištění, a také prostředkem magické ochrany. Často – např. v saharských oázách – je ženy nosily neustále, a to i při práci. V tradičním, vesnickém prostředí si totiž mohla žena, zapuzená manželem, odnést jen to, co měla na sobě. Majitelky prodávaly šperky jen v případech velké nouze (např. po špatné úrodě); někdy byly šperky chápány jako ženin, ale současně i rodinný majetek. Existovaly i „půjčovatelky šperků“, které za úplatu zapůjčily svoje šperky a ozdoby ženám z chudších rodin pro slavnostní příležitosti. Takovou příležitostí byla svatba, kdy se šperky buď zapůjčily, anebo nevěsta dostala od rodičů a příbuzných základní soubor vlastních šperků; byly totiž součástí věna. Skutečně celý soubor svatebních šperků nevěsty si ale mohly dovo-

lit zakoupit jen bohaté rodiny. Podle očitých svědků se ženy pod tíží šperků a ozdob málem prohýbaly. V rámci lokality nosily při slavnostních příležitostech – jako je svatba – stejné množství šperků a ozdob všechny ženy, a to bez ohledu na svůj etnický či kmenový původ. V lokalitě se tedy například nelišily šperky a ozdoby Berberek a Arabek.

Šperky i ozdoby ale měly i další funkci a tou byla ochrana jejich majitelek a majitelů před neštěstím a čarodějnickým útokem. Stručně řečeno, mnohé sloužily také jako amulety. Chránily před uhranutím, uřknutím, nemocí, zajišťovaly manželovu lásku. Mohly ale mít i další konkrétní moc.

Ochrannou funkci dodával šperkům a ozdobám materiál, ze kterého byly vyrobeny, dále pak i tvar a zpracování povrchu. Platilo to nejen pro ozdoby a šperky dospělých, ale také např. pro dětské amulety.

Stříbro bylo chápáno jako kov chránící před zlem obecně a před čarodějnými útoky vedenými v noci zvláště.

Vyleštěný – tj. nablýskaný či zrcadlový – povrch mohl oslepit zlého člověka, mohl ho donutit zavřít oči, a tím zabránit například uhranutí.

Hroty a výstupky na šperku, stejně jako zašpičatělé přívěšky šperků, mohly také zlému člověku uškodit, a tím uchránit svou majitelku před uhranutím, uřknutím a podobně.

Rolníčky a zvonící přívěšky chránily před démony.

Delší i krátké texty, citující jména boží anebo texty z Koránu, chránily před vším zlým a před jakýmkoliv neštěstím. Bylo tedy možné takový text vložit do výzdoby šperku anebo uložit text napsaný na papíru do pouzdra, které tvořilo součást ozdoby či šperku. Víra v sílu psaného slova vedla i k popisování obleků válečníků a významných osob, pochopitelně i k popisování zbraní – to ovšem již nespadá do tématu naší výstavy. Variantou textů jsou „magické čtverce“, v jejichž políčkách jsou vepsána čísla – součty čísel jsou z různých stran čtverce stejné.

V severní Africe se setkáváme s několika motivy, které měly ochrannou funkci:

Motiv ruky – někdy bývá nepřesně označovaný jako „Fatmina ruka“, chránil muže i ženy.

Obrácením dlaně proti zlému člověku se bylo možné chránit. „Ruka“ se objevuje ve variantách s různým počtem prstů – od tří do šesti.

Motiv pětky – je variantou motivu ruky. Objevuje se v podobě pětic přívěšků, pětice stejných ornamentů anebo výstupků. Měl chránit především proti uhranutí.

Motiv oka – objevuje se buď ve variantě jednoho oka, anebo páru očí a bývá reprezentován jak prostým kroužkem, tak celou škálou kulatých obrazců a částí šperku až po skutečně realisticky provedené oko.

Motiv trojúhelníku – tento motiv se objevuje pouze na ženských špercích, nejčastěji na přívěscích a náhrdelnicích, a je spojován se snahou zajistit si plodnost (stylizovaná podoba ženského klínu) a se snahou chránit se před uhranutím.

Astrální motiv – existuje ve variantách půlměsíce, půlměsíce s hvězdou či s hvězdami, případně v podobě samostatné hvězdy či hvězd (hvězdy představují planety). Význam motivu není nijak upřesněn.

Motiv dýky anebo meče – objevuje se především na dětských amuletech a má chránit před démony ohrožujícími dětské postýlky.

V průběhu 20. století se objevují i nové výzdobné motivy, např. motiv ružice; nejspíše souvisel s evropským vlivem či poptávkou turistů.

Samostatnou kapitolou jsou staroegyptské motivy na špercích a ozdobách. Počátky jejich výroby ovšem sahají až na úplný začátek 19. století a souvisí s nastupujícím turismem a s „egyptománií“, která zachvátila Evropu po návratu francouzské armády z Egypta na konci 18. století. V této době zvýšeného evropského zájmu o všechno staroegyptské se v Egyptě začaly vyrábět nejen velmi zdařilé napodobeniny nálezu z pohřebišť a chrámových komplexů, ale také šperky a textilie čerpající z výjevů objevených na reliéfech a nástěnných malbách ve staroegyptských hrobkách. Tradice této výroby trvá až do současnosti – tedy do 21. století.

Prostředí „tradičního“ Egypta přibližuje návštěvníkovi stan, který byl na konci 19. století darován Národnímu muzeu a odtud byl ve čtyřicátých letech 20. století převeden do sbírek Náprstkova muzea. Dekor jeho stěn připomíná

novější egyptské dějiny, a sice doby, kdy byl Egypt součástí turecké říše a kdy v rámci tohoto státu docházelo k výměně kulturních statků i myšlenek. Stan byl v osmdesátých letech minulého století opravován ve Státních resta-

rátorských ateliérech a částečně i doplněn.

Výstava potrvá do února příštího roku.

Josef Kandert
Společnost česko-arabská

Rub a líc slávy dr. Emila Holuba

155. výročí narození a 100. výročí úmrtí MUDr. Emila Holuba si připomnělo Náprstkovo muzeum nevelkou výstavou věnovanou ohlasům na Holubovu činnost. Vzhledem k tomu, že dr. Holub byl velkým přítelem Vojty Náprstka, zanechal jeho muzeum nejen spousty exponátů, které by vydaly na několik výstav, ale také svou korespondenci, deníky, kresby a jiné archíválie. Každý si dnes spojuje Holubovo jméno s Afrikou, ale ne asi každý ví, že dr. Holub byl za svou práci vyznamenán mnoha řády, diplomy a čestnými jmenováními.

Protipólem zahraničních poct byly české novinové články, které se o dr. Holubovi zmiňovaly ne vždy v kladném slova smyslu. Příkladem mohou být osudy tří žen, jejichž život dr. Holub význačně ovlivnil a které byly v novinách v souvislosti s ním zmiňovány. Nevěsta, manželka i chráněnka Bella Holubovi pomáhaly, ale také byly zdrojem nedůstojných pomluv a polopравd. Novinové zprávy můžeme konfrontovat se vzpomínkovým vyprávěním Josefy Náprstkové, která spolu se svým mužem byla Holubovou obdivovatelkou, ale také věrnou a nestrannou přítelkyní. Právě dr. Holubovi věnovala ve svých vzpomínkách neobvykle velká prostor a z jejího vyprávění vidíme velkého cestovatele jinýma očima. Z textu je zřejmé, že i když si dr. Holuba vážila, přesto mu niky nezapomněla, že se neoženil s dívkou, která na něho léta čekala. Berta Nováková nejen čekala, ale třídila a upravovala jeho sbírky (tak, jak ji to naučil), které posílal do Prahy. V Náprstkovi. Denně proto docházela do Náprstkova domu, kde ji, stejně jako pražská společnost, všichni považovali za jistou Holubovu nevěstu. Po návratu do Prahy jej všude provázela a při výstavách v Praze dokonce celé dny prodávala v poklad-

ně vstupenky. Paní Josefa čekala 15 let, než si ji pan Náprstek vzal za manželku a tak z vlastní zkušenosti znala, jaké to je na někoho několik let čekat a být terčem pomluv. Po nedůstojné rozepři mezi rodinou Novákových a matkou Holuba odjel uražený mladý muž do Vídně, kde připravoval svou velkou výstavu. Zde se náhodně seznámil s dcerou správce budov a podle dochovaných vyprávění jej tento donutil ke sňatku se svou dcerou, která Holubovi s výstavou pomáhala. I když okolnosti sňatku byly přinejmenším podivné, nutno přiznat, že dr. Holub si vzal tu pravou. Rosa HOFFOVÁ-Holubová doprovázela svého muže do Afriky a osvědčila je jako neohrožená bytost. Po návratu svého muže obětavě ošetřovala až do jeho předčasné smrti, kdy jemu bylo 55 a jí pouhých 37 let. I když měla možnost uplatnit se jako tlumočnice a znalkyně afrického prostředí, zůstala až do své smrti v roce 1958 bydlit s památkami na manžela v malém domku ve Vídni. Zemřela osamělá a v chudobě ve věku 93 let.

Na jedné straně svět dr. Holuba ctil, ale v Čechách stačilo několik klepů, aby byl v novinách veřejně očerňován a jeho zásluhy popírány. Mnohý výjimečný člověk se stává terčem závisti, zloby a podlosti a nejinak tomu bylo s dr. Holubem. Pro nás někdy zdánlivě idylické 19. století znalo již „mediální útoky“ a novinové zprávy ukazují, že často ten, kterého svět uznává, je doma nedocenen. Teprve budoucnost, když vášně a zloby pomínou, ukáže zásluhy v pravém světle. Výstava nechtěla nijak špinit památku dr. Holuba, jen jen chtěla přiblížit jako člověka, který to ani v rodných Čechách neměl lehké.

Milena Secká
Náprstkovo muzeum

Výstava fotografií z Afriky

Někteří členové SPA v Brně se zúčastnili vernisáže výstavy fotografií z Afriky. Libanonský fotograf Khalil Baalbaki, žijící v Praze, otevřel v Divadle Husa na provázku výstavu fotografií z cest po Senegal, Čadu, Etiopii i arabské Africe.

Na vernisáži pak hovořili účastníci týmu, který realizoval projekt „Africká odyssea“. Mnozí si možná vzpomenou, že projekt trval s přestávkami od roku 1995 a cílem bylo zmapovat tah čápů černých z naší republiky do zimovišť někde v Africe.

Beseda byla velice zajímavá. Byli jsme seznámeni s technikou sledování letu čápů černých, kteří měli na těle upevněný elektronický přístroj pro zaměřování, i s problémy a zajímavostmi, které výpravu provázely po cestě v Africe. Vždyť bylo třeba zajistit řadu povolení od úřadů v navštívených státech a hlavně přístroje a technika monitorování pohybu ptáků byla prý mnohdy vnímána téměř jako špionážní činnost. Takže o zajímavé a poučné zážitky nebyla nouze.

Na fotografiích jsme si všimli nejen dokonalé znalosti prostředí, ale především toho, že zachovaly tu šťastnější tvář Afriky. Tedy neukazovaly tolikrát publikovanou bídu tohoto kontinentu, nevratně vyprahlé pouště i oběti hladomoru, ale její šťastné a veselé obyvatele. Autor s úžasným smyslem pro prchavost okamžiku dokumentoval tu obrovskou a neuchopitelnou mnohotvárnost a překvapivost Afriky. A ještě při besedě tam promítal řadu krásných diapozitivů, vše za zvuků Tam-tam orchestru.

Určitě výprava přivezla mnoho cenného ornitologického a jiného materiálu. Ale z řady povídaní mi nejvíce utkvěla dvě zjištění. Prý jednotliví čápi černí každoročně nezimují na stejném místě Afriky, což je asi zjištění neočekávané. A druhé, výprava prý přímo šokovala úřady či domorodé obyvatele tím, že sledovala tah ptáků. Vysvětlení, proč se divili? Afrika prý má určitě jiné starosti k řešení...

Rostislav Tesar
předseda pobočky SPA, Brno

Významný básnický hlas z Jemenu

V nejbližší době vydá pražská agentura Babylon pozoruhodnou publikaci Jaromíra Hajského, nazvanou **Příběh básníka ze země královny Bilkís**. Ten básník je **Muhammad aš-Šarafí** (nar. 1940), ona země starověká Sába, která ležela ve Štátní Arábii, dnešním Jemenu, a královnou Bilkís nazývají Arabové onu legendární královnu ze Sáby, která podle starozákonního podání přijela s hojnými dary k Šalamounovi do Jeruzaléma, aby se přesvědčila o jeho moudrosti.

Jaromír Hajský se po dlouhém pobytu v arabských zemích již řadu let věnuje arabské poezii. S nesporným talentem překládá verše především moderních, ale i středověkých arabských básníků a v rámci Společnosti čes-

ko-arabské a za účasti arabských zastupitelských misí uspořádal již několik velice zdařilých akcí. V tomto roce se podílel na vytvoření centra al-Džawáhirího, klasika moderní arabské poezie (1900–1997), který jako irácký emigrant našel svůj domov v Praze a žil zde více než třicet let. Ukázky z jeho tvorby, mezi nimi i verše věnované Praze, byly v Hajského překladu přednášeny na večerech arabské poezie. Hajský také vydal půvabnou knížku s ilustracemi Vladimíra Komárka, obsahující výbor z lyrických veršů syrského básníka Nizára Kabbáního (1923–1998) pod názvem Nizár Kabbání – kniže lyriků, básník pro všechny. Muhammada aš-Šarafího poznal v Praze během jeho působení na zastupitelském úřadu

Jemenské republiky a v mnoha přátelských setkáních se nejen seznamoval s jeho poezií, ale mohl nahlédnout i do jeho pohnutými osudy poznamenaného života.

Kniha Jaromíra Hajsského není zdaleka jen výběrem z aš-Šarafího básní. Zhruba celou její polovinu zabírá velice instruktivní a kultivovaným, neotřelým a poutavým jazykem napsaný úvod. Je zde výklad o proměnlivých podobách arabské poezie v jejím vývoji od předislámské doby až do současnosti a zajímavě podaný nástin historie Jemenu. Popis básníkovy dětství, počátků jeho tvorby a jeho aktivní účasti na revoluci proti absolutistickému monarchickému režimu (1962) je zároveň výstižnou charakteristikou tehdejší zaostalé patriarchální společnosti, spoutané středověkými tradicemi a předsudky. Autor dále uvádí a krátkými ukázkami dokládá čtyři hlavní okruhy básníkovy tvorby – postavení ženy, milostnou poezii, politickou poezii a básně inspirované Prahou.

Zvláštní pozornost zasluhuje první okruh. Básníka doslova sužoval těžký životní úděl jemenské ženy, bytosti po staletí bezprávné a zcela vystavené svévoli otce a po svatbě muže. Symbolem útlaku žen v jemenských městech je mu šaršaf – tradiční černý závoj: Pro

koho tu tryská pramen mého kouzla?/ pro koho snad? Pro černou tmu?/ Pro bezedné záhyby černého závoje?/ Kráčím v něm jako zajatec tmy/ spoutána okovy ponížení. Šaršaf byl nedotknutelné společenské tabu. Kdo vystoupil proti němu, napadal zároveň všechny zavedené tradiční pořádky. To vyžadovalo velkou osobní odvalu, neboť kruhy odmítající sebelepší pokrok okamžitě reagovaly zlovolnou, pomlouvачnou kampaní. Stejnou rozhodnost a statečnost osvědčoval aš-Šarafi i ve své politické poezii. Byl a je to básník angažovaný v pravém smyslu toho slova.

Druhou část knihy Jaromíra Hajského tvoří výbor z aš-Šarafího bohaté tvorby. Jsou v něm zastoupeny tři uvedené okruhy: sociální postavení ženy, milostná poezie a politická tematika. Z ukázek adekvátně přeložených volným veršem zřetelně vystupuje profil tohoto významného arabského básníka. Zároveň tak dal první příklad činnosti už zmíněného Centra al-Jawahiri, jehož cílem je podporovat a rozvíjet kulturní výměnu mezi arabským světem a naší zemí.

Jaroslav Oliverius
Společnost česko-arabská

Rozvojové vzdělávání na Univerzitě Palackého

Centrum interdisciplinárních studií Univerzity Palackého pořádá již od roku 1998 **Letní školu rozvojové pomoci a spolupráce**. Letní škola je určena zájemcům o problematiku rozvojových zemí, kteří se hodlají zapojit do programů rozvojové a humanitární pomoci.

První tři ročníky byly financovány z grantu Programu OSN pro rozvoj (UNDP). Je potěšitelné, že další dva ročníky byly financovány z grantu Ministerstva zahraničních věcí ČR v rámci českého programu rozvojové pomoci. Na organizaci a zajištění Letní školy rozvojové pomoci a spolupráce se také podílelo Rozvojové středisko Ústavu mezinárodních vztahů v Praze a Katedra environmentálních studií Masarykovy univerzity v Brně. Během pěti ročníků absolvovalo letní školu téměř šest set zájemců, převážně vysokoškolských studentů z celé České republiky a také ze Slovenské republiky. Přednášejícími byli přední odborníci na problematiku rozvojových zemí a představitelé vládních i nevládních organizací české rozvojové a humanitární pomoci.

V letošním roce Univerzita Palackého organizovala ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí ČR první ročník mezinárodní Letní školy rozvojové pomoci a spolupráce, určený pro země Visegrádské skupiny (Polsko, Maďarsko, Slovenská republika, Česká republika). Letní škola byla určena pro omezený počet účastníků (30), zabývajících se rozvojovou a humanitární pomocí. Většinou se jednalo o zaměstnance ministerstev (životního prostředí, ale také zahraničních věcí, školství, zdravotnictví). Škola byla zaměřena především na prosazování ekologicky přátelských projektů v rámci rozvojové pomoci a na prosazování principů udržitelného rozvoje při realizaci těchto projektů. Tato letní škola se stala oficiální iniciativou předloženou zeměmi Visegrád-

ské skupiny na summitu o udržitelném rozvoji v jihoafrickém Johannesburgu.

Od podzimu příštího roku (2003) bude na Přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého otevřen nový bakalářský program „Mezinárodní rozvojová studia“. Cílem studijního programu je připravit odborníky na budoucí působení v rámci rozvíjejícího se českého programu rozvojové pomoci. Absolventi budou vzděláni především v přírodovědných, ale také ve vybraných společenských vědních disciplínách. Z přírodovědných disciplín bude kladen důraz zejména na geografický základ (fyzická geografie, socioekonomická geografie, geoinformatika) a regionální studia s orientací na rozvojové regiony. Absolventi budou mít potřebné jazykové znalosti, zejména z angličtiny a jednoho dalšího světového jazyka.

Plánovaný počet studentů v ročníku je 25 a absolventi najdou uplatnění v institucích, které se podílejí na programech české rozvojové a humanitární pomoci. Prostřednictvím těchto programů najdou uplatnění jako experti v rozvojových zemích, především však budou tyto programy zajišťovat organizačně a administrativně jak u nás, tak v cílové zemi. Kromě našich vládních a nevládních institucí mohou najít uplatnění i v mezinárodních organizacích (především agenturách a programech OSN), jako pracovníci v diplomatických službách, jako žurnalisté se specializací na rozvojové regiony, jako zaměstnanci státní správy organizující péči o uprchlíky z rozvojových zemí apod.

Univerzita Palackého v Olomouci se tak stává významným střediskem rozvojového vzdělávání v České republice a zdrojem inspirace pro ostatní státy střední a východní Evropy.

Pavel Nováček

Dobrá zpráva pro Afriku

Českými médii proskakují zprávy, které s odvoláním na porovnávání družicových snímků za období uplynulých patnácti let a terénní výzkum, který provedla vláda Burkiny Faso za podpory odborníků z řady západních zemí, poukazují na to, že Sahara konečně zastavila svůj postup, ba se dokonce v některých případech stáhla ze svých pozic. Takový článek otiskl dne 30. září časopis Týden pod názvem Sahara ustupuje, obdobný pak 31. října deník Právo pod titulkem Sahara vrací své územní zisky.

Zdá se tak, že prokletí subsaharské části Afriky, pásma Sahelu (zejména států Mauretánie, Burkina Faso, Nigérie, Čad, Súdán a Eritrea), by konečně mohlo být zlomeno. Při strašlivém suchu sedmdesátých let se zde ročně měnilo 50 tisíc čtverečních kilometrů úrodné půdy v poušť. Zástupci OSN zase dokonce ještě na nedávno skončeném světovém summitu v Johannesburgu varovali, že nástupem pouště je ohroženo nejméně 45 procent Afriky. Poslední výzkumy však už hovoří úplně jinou řečí. V celé oblasti více prší, vědci však nejsou zajedno, proč. Studie zveřejněná na jaře razila teorii, že důvodem úbytku srážek v okolí Sahary v sedmdesátých letech může být evropským a americkým průmyslem znečištěné ovzduší. Podle už dříve kolujících dohadů by zase paradoxně mohlo globální oteplování Saharu zazelenit. Nezapomínejme totiž, že Sahara začala vysychat před zhruba dvanácti tisíci lety, tedy v době ledové, kdy kontinentální ledovec zasahoval až hluboko do Evropy. V tom období byla Sahara žirnou zemí, obrostlou šťavnatou vegetací, kde se proháněla stáda divokých a poté domácích zvířat, jak se člověk měnil z lovce v pastevece. Vypovídají o tom tisíce skalních rytin, objevených v alžírském Tasíli a libyjském Tadrár Akakusu. Opačný proces oteplování by podle těchto teorií naopak mohl přidat vláhu suchem krutě postižené subsaharské Africe.

Pravdou zůstává, že v některých oblastech se posun Sahary úplně zastavil, někde naopak písek ustupuje k severu. Půda v důsledku vyšších srážek zarůstá travou, keři, dokonce stromy. Na mnoha místech je také možné znovu začít s pěstováním obilovin. Místní farmáři v posledních letech zaznamenali až sedmdesátiprocentní nárůst pěstování čiroku a prosa, nejrozšířenější obilniny Sahelu. Oba zdroje zde shodně připomínají důležitý vliv nových přístupů současného člověka ke krajině, tedy šetrnější metody hospodaření na půdě. Po druhé světové válce se totiž pod vlivem Francouzů začalo v regionu pěstovat více podzemnice olejné, jež nahrazovala jinak převládající prosa. Stoupla také poptávka po hovězím mase a velká stáda skotu spásala vegetaci na hranicích pouště. Nyní však místní farmáři pod dohledem zemědělských poradců z OSN a humanitárních organizací přecházejí na nové postupy při pěstování plodin a pastvě. Velmi se také osvědčilo stavění jednoduchých kamenných zídek na svazích, které schraňují vodu a zabraňují erozi. Příznivé změny jsou pozorovány zejména tam, kde místní komunity přistoupily na šetrné formy hospodaření, které zabraňují půdní erozi a racionálně hospodaří s vodou.

Díky tomu byla letos obnovena zemědělská výroba na tisících hektarů, kde se to ještě před několika málo lety zdálo být zhloda nemožné. Vědci nyní pracují na metodách kombinujících satelitní průzkum s pozemním sběrem dat, které by dovolily vývoj trvale sledovat a navrhnout optimální postupy dalšího boje s pouští.

A tak příčiny tohoto potěšitelného jevu jsou nejspíše kombinací globálních a lokálních, přírodních a lidských faktorů. V každém případě se však zdá, že pro těžce zkoušenou subsaharskou Afriku už přece jen nastávají lepší časy.

Jaromír Hajský
Společnost česko-arabská

Je budoucnost Afriky v textilní výrobě?

Na Ekonomickém summitu G8 v červnu 2002 v Kanadě a na Světovém hospodářském fóru (WEF) v Durbanu předložily africké státy svou představu nazvanou „Nové partnerství pro rozvoj Afriky“ (NEPAD), orientovanou na pomoc Africe způsobem podobným Marshallovu plánu. Je však zřejmé, že ne všechny státy podpoří NEPAD a ne vždy bude shoda v cílech této pomoci. Východiska jsou však daná.

Ať se to aktivistům všelijakého zaměření líbí či ne, Afrika chce a musí posilovat své hospodářství. Celkem 64 miliard USD je požadováno na půjčky a snížení obrovských dluhů. Jenže jestli chce Afrika rozvíjet svoji infrastrukturu, energetiku, zemědělství, vzdělání a zdravotní péči, což jsou podmínky pro reformování afrického hospodářství, potřebuje další, a nemalé, finanční zdroje.

Jednou z podmínek je otevřenost světového i afrického trhu. A toto by právě mohlo ovlivnit současný textilní (i další) průmysl, ale v obou směrech – negativně i pozitivně. Afrika je obrovský spotřebitel. Priorita je samozřejmě v zajištění spolehlivého zásobení potravinami a pitnou vodou, ale textil je rovněž v popředí zájmu vlád.

Textilní průmysl totiž existuje téměř ve všech státech, objevuje se dokonce zvýšený export. Např. do USA (Lesotho), kde zaměstnává až 40 000 lidí, v Africe již investují i asijské i evropské textilní firmy. Z Keni do USA exportuje firma Alltex 3,5 miliony kusů oble-

čení. V Jihoafrické republice se farmáři sdružují do asociací spolu s přádelnami a zpracovateli mohéru, který je z 50 % exportován do Japonska a USA.

Na druhé straně se však zavírají továrny (Mosambik). Tradiční průmysl bavlny v Tanzánii zaznamenává propad, protože nejsou peníze na nákup pesticidů i na dodržování drahých zpracovacích postupů. Výsledkem je špatná kvalita bavlny a následně problémy na trhu. V Nigérii zase využívají kapacitu textílek jen na 50 %, ničí je obrovský a nelegální dovoz second handu.

Závěrem je konstatováno, že se textilní aktivity neustále mění, stejně jako v celém světě. Stále existují nové příležitosti, ale mnohé zase končí. Afrika si uvědomuje, že její renomé v oblasti podnikatelských rizik je vysoké, a také realizace a úspěchu případného projektu bývá dosahováno až za delší dobu. Stav na trzích Afriky záleží na stabilitě politického systému, včetně korupčních faktorů, na vztazích mezi etniky a kmenové mentalitě. Investoři ví, že projekty nemohou být aplikovány „uniformně“ pro všechny země světa. Afrika má svá specifika, která je nutno respektovat a vhodně kultivovat. Stále však čeká na větší příležitost.

(Pramen: ITS Newsletter)

Rostislav Tesař
předseda pobočky SPA, Brno

Knoflík tobruckého vojáka

„Veteráni si 10. listopadu na Ministerstvu obrany připomněli výročí bitvy u Tobruku – při této příležitosti byly předány Záslužné kříže generálům ve výslužbě – na naše vojáky bránící v roce 1941 obležený Tobruk se již zapomnělo, soudí jeden z nich – po stopách československých vojáků z 11. pěšího praporu, bojujících v řadách spojenců během druhé světové války v severní Africe, se vydala expedice Tobruk.“

Při pročítání podobných novinových zpráv ožívají mé pozapomenuté zážitky z let, kdy jsem pracovníčně pobýval v Libyi, které způsobily, že jsem na vyprahlou poustinu v okolí tobruckého přístavu začal pohlížet jinýma očima. Do té doby jsem ono území vnímal jen jako terén pro geologický průzkum a nikoliv jako jeviště, na němž se odehrávaly nelítostné boje pouštní války.

Po jistou dobu jsme v Kyrenajce hledali ložisko sádrovce pro cementárnu v Bengházi. Jednoho jitra jsem přecházel od maringotky k průzkumnému vrtu, když tu se v hlíně přede mnou zaleskl drobný kulatý předmět. Zdvíhl jsem jej a překvapeně zjistil, že je to bronzový knoflík z vojenské uniformy. Nápis na ploché zadní straně opatřeně závěsným očkem prozradil, že byl vyroben v Londýně, zatímco nápis a znak vyrytý na vypouklé lícni ploše informoval o tom, že knoflík patřil příslušníkovi zásobovacích oddílů.

Se stejným znakem jsem se později setkal znovu na náhrobním kameni anglického vojenského hřbitova v Tobruku. Na ten jsem poprvé vkročil za neobvyklých okolností. Po ce-

lý den jsem mapoval v okolí města výskyty tobruckého mramoru. V pozdním odpolední jsem se náhodou dostal do blízkosti hřbitova obklopeného zídkou. Právě v tu chvíli předjely před bránu dvě diplomatické limuzíny a z nich vystoupila delegace britské ambasády, která se dostavila, aby vzdala poctu padlým bojovníkům. Hlouček mlčenlivých mužů, zčásti oděných ve slavnostním vojenském stejnokroji, zčásti v civilu, zvolna zamířil do středu hřbitova. Od skupiny se oddělil indický trubáč a postavil se do výklenku ve zdi. Mezitím se jeden z účastníků přehozením bohoslužebného roucha a štóly přes oblek proměnil v anglickánského pastora, rozevřel bibli a zahájil vzpomínkový obřad. Prosté náhrobky, jednotně vytesané ze světlého kamene, náhle zrudly v paprscích slunce mizejícího za obzorem. Od hřbitovní zdi zazněla ona teskná melodie, kterou slyšíme při smutném loučení se s vojáky, melodie o to jímavější, oč větší ticho panovalo na pusté, rychle se do tmy halící platině prostírající se kolem místa posledního odpočinku obránců svobody.

Na druhý den jsem se na pečlivě udržovaný hřbitov s několika zelenými stromy vrátil a procházel mezi dlouhými řadami náhrobků, abych nakonec objevil i česká jména v záplavě jmen cizokrajných, a to hned na několika kamenech se znakem dvouocasého lva. A československým vojákům, kterým nebylo dopřáno vrátit se z pouště domů, věnuji tyto řádky.

Ivan Mrázek
Společnost přátel Afriky

Návštěva jihoafrické delegace v Praze

Ve dnech 1. až 5. října navštívila Českou republiku delegace jihoafrické vlády vedená paní Lindiwe Hendricks, náměstkyní ministryně obchodu a průmyslu JAR. Součástí delegace byla i tříčlenná obchodní mise jihoafrických podnikatelek a představitelk jihoafrických obchodních a profesních komor. Delegace jednala s náměstkem ministryně obchodu a průmyslu JUDr. Miroslavem Somolem a kromě Prahy navštívila i Jablonec, kde jednala s generálním ředitelem Jablonexu ing. O. Havlem. Česko-jihoafrická obchodní komora uspořádala ve spolupráci s ministerstvem průmyslu a obchodu ČR se-

minář, kterého se zúčastnily členky obchodní mise a první tajemník ambasády JAR p. Molapo, z české strany zástupci MPO, Hospodářské komory ČR, Agrární komory ČR, Svazu průmyslu a dopravy ČR a Asociace žen-podnikatelek ČR. Seminář řídil předseda ČJAOK ing. Josef Regner. Z jednání vyplynula řada námětů na konkrétní obchodní spolupráci a především na zlepšení vzájemné informovanosti prostřednictvím obchodních komor. Bylo dohodnuto další jednání koncem února v Jižní Africe.

Josef Regner
předseda Společnosti česko-arabské

Za dr. Lubomírem Miřejovským

Společnost česko-arabskou postihla citelná ztráta. Zesnul dlouholetý předseda Sdružení přátel Palestiny dr. Lubomír Miřejovský.

K pochopení jeho osobnosti a působení na postu předsedy je třeba se seznámit s jeho životopisem.

Dr. Lubomír Miřejovský se narodil v roce 1925 v Oštanec u Teplic. Absolvoval Husovu evangelickou bohosloveckou fakultu v Praze a poté se stal kazatelem Českobratrské evangelické církve.

V letech 1949–1952 působil jako farář v Karlových Varech, poté až do r. 1978 v Táboře.

V roce 1965 se stal jihočeským seniorem, v roce 1971 tajemníkem Křesťanské mírové konference, v letech 1979–1990 byl vikářem v Kosteletce nad Lázněmi, v letech 1990–1991 ředitelem Evangelické akademie.

Předsedou Sdružení přátel Palestiny se stal v roce 1991.

Dr. Lubomír Miřejovský byl hluboce věřící člověk, který celý svůj život spojil s Pánem, jemuž vždy čestně, věrně a dobře sloužil.

A proto také s hlubokým rozjitřením cítil pozemskou krutost palestinské křivdy. Vzpomínám si na jeho poslední vystoupení na Masarykových kolejích v dubnu t.r. Dr. Miřejovský zde hovořil velmi emotivně, velmi dlouho o tragédii znásilňované Palestiny a bylo slyšet, že mluví přes slzy.

Odkaz životního díla dr. Lubomíra Miřejovského je jasný a průzračný:

Bez rozdílu vyznání plnit závazky, které skrze Boha přijal za své člověk. Vždy bojovat za pravdu a spravedlnost, proti lži, krutosti, zvlůti a bezpráví. Dr. Miřejovský pro to vykonal mnoho. I když – slovy Talmudu – je nám dáno na díle pracovat, není nám dáno ho dokončit. Doufejme, že Sdružení přátel Palestiny brzy nalezne za dr. Miřejovského důstojného nástupce.

A panu dr. Lubomíru Miřejovskému, odúševnělému bojovníkovi za správnou věc, prosím věnujme tichou vzpomínku.

Jaromír Hajský
Společnost česko-arabská

Egyptská hovorová arabština

Ondráš, F. Egyptská hovorová arabština.
Set Out, Praha 2001, 240 s., 290 Kč
 (včetně audiokazety)

„Egyptská hovorová arabština“, jejímž autorem je dr. František Ondráš z Filozofické fakulty UK, představuje svou originální koncepcí jedinečné dílo z oboru arabské dialektologie. Autor v ní prokazuje jak své lingvistické, tak i pedagogické kvality. Právem se dožaduje prof. Oliverius, že by publikace zasluhovala anglickou verzi, aby mohla být využívána i v zahraničí. Dosavadní publikace, byť i z pera vynikajících autorů, podávaly většinou egyptskou arabštinu více či méně přízvušenou určité společenské „normě“. Autor však ve své učebnici podává obraz opravdového hovorového jazyka, používaného v každodenním hovoru. Můžete se tak rázem přenést na ebenovém koni z 1001 nocí do ulic

Káhiry a rozmlouvat tam s místními obyvateli. Autor totiž ve 20 lekcích probírá praktické hovory, na něž navazuje mluvnický podíl s podáváním slovní zásoby a procvičováním látky. Jazykový rozbor je opravdu důkladný. Dalo by se říci, že je to „konverzační mluvnice“ par excellence.

Po lekcích následuje klíč, jsou připojeny i praktické rudy, arabsko-český slovníček a připojena je také audiokazeta, která umožní osvojit si jak správnou výslovnost, tak nacvičit naslouchání jazyka z úst domorodců. V posledních lekcích jsou probrány rovněž základy arabského písma. Kniha je kromě toho doprovázena velice zdařilými a vhodně volenými ilustracemi. Závěrem možno poznamenat, že jde o práci znamenající přínos jak pro praktika, tak i pro lingvistu.

dr. Denk

Černý obr Afriky

Tak se jmenuje nová kniha dr. Ivana Mrázka, místopředsedy brněnské pobočky SPA, která dne 1. 11. 2002 spatřila světlo světa. A protože pojednává o Nigérii, je vybraný název vsutku příhodný.

Na křest své knihy si nemohl vybrat vhodnější prostředí. Vždyť brněnský pavilon Anthropos s proslulým mamutem teď hostí nádhernou výstavu afrického umění, zapůjčenou z Náprstkova muzea v Praze.

Při afrických rytmech skupiny Tubabu, krásném a vřelém projevu J. E. Julie J. Ayorinde, velvyslankyně Nigérie v České republice, a ing. M. Hruškové se autor, společně se svými dvěma spolucestovníky z téměř ročního pracovního pobytu v Nigérii, podělil s mnoha návštěvníky o svoje bezprostřední dojmy. Oba nebyli v Nigérii nováčky, a tak společně s I. Mrázkem vytvořili dělný tým, který nejen splnil pracovní úkoly, ale získal i tolik poznatků a zážitků, které pak daly vzniknout této knize.

Mnoho fotografií a kreseb artefaktů, zdařile provedených paní Leou Píchovou, voní pralesem i savanami, nigerijskými tržišti i vůní afrického vzduchu. Jsou tam lidé, krásné africké děti, příroda, zvířena i množství kmenových pověstí. Kniha nás zavede do mnoha míst této obrovské země, kde si autor potvrdil, že „právě rozdílnost a zvláštnosti jsou na lidské civilizaci to nejzajímavější“.

A Ivan Mrázek to umí náležitě vyhmátnout.

Kniha je kaleidoskopem příběhů, vyvážená z hlediska faktografických údajů a tím čtivá pro každého čtenáře, který miluje exotické krajiny. Plastickým jazykem I. Mrázek popisuje

je denní život i zážitky a určitě se mu podařilo „nadzvednout pokličku“ a nahlédnout do duše lidí i země, tak vzdálené od naší domoviny. A to nejen kilometry, ale i chápáním různých problémů a postojů k životu.

Protože jsem v Nigérii také pracoval, nacházel jsem v knize mnoho mně známého, ale také mnoho jiného, protože i tam jde vývoj. Přestože jsem tam pobyl jeden a půl roku, a mám tedy také mnoho zážitků, neuměl bych dotáhnout vše do zdárného konce, jak to s obdivuhodnou cílevědomostí udělal I. Mrázek. A za to mu patří dík, že oživil literaturu o Africe, o jedné zemi mně i jemu tak blízké.

Paní velvyslankyně končila svůj pozdravný projev slovy, že věří, že dr. Mrázek, pokud opět pojedje do Nigérie, napíše další zajímavou knihu. Nepochybují o tom, protože se známe už dvacet let.

A tak mi nezbývá než si přát, aby mu k tomu pomohli všichni dobří afričtí bohové z pralesů, savan i pouští a my se dočkali dalšího zajímavého počtení.

(Knihu vydalo Moravské zemské muzeum Brno, 136 stran textu, 58 černobílých a barevných fotografií a 18 perokreseb v textu. Prodejní cena doporučená vydavatelem je 185 Kč. Pokud nedostanete knihu u svého knihkupce, můžete si ji objednat na adrese: Moravské zemské muzeum, ediční oddělení, Zelený trh 6, 659 37 Brno.)

Rostislav Tesař
předseda pobočky SPA, Brno

Společnost přátel Afriky v Olomouci

Pravidelná neformální setkání členů a sympatizantů v prostorách Vzdělávacího centra pro veřejnou správu ČR, Dolní náměstí č. 7, Olomouc (2. patro – nad Galeríí G)

Úterý, 14. ledna 2003 v 18,00 hodin

Uganda – zelená perla Afriky

Zdeněk Kotulák

Člen olomoucké Společnosti přátel Afriky Zdeněk Kotulák, MBA pohovoří o své prázdninové cestě po východní Africe, kde navštívil svého dlouholetého ugandského přítele. Podělí se o své zážitky z pobytu a cest po přírodních rezervacích a národních parcích. Součástí bude i prezentace zajímavých fotografií a videa.

Úterý, 11. února 2003 v 18,00 hodin

Kapské Město – brána do Afriky

Vladimír Jorda, Jiří Hruška

S účastníky expedice FROM CAPE TOWN TO HARARE se podíváme do Jihoafrické republiky: vyprávění MUDr. Vladimíra Jordy

a kamera Jiřího Hrušky nás zavedou do ulic Kapského Města, na Solovou horu, mys Dobré naděje, do unikátního národního parku na Kapském poloostrově i na Robben Island, kde byl po léta vězněn Nelson Mandela. Po jihoafrické degustaci se zastavíme ještě na nejjihnějším bodě afrického kontinentu – Střelkovém mysu.

Úterý, 11. března 2003 v 18,00 hodin

Kamerun – Afrika v miniatuře

Jaroslav Bačovský

Země savan, pralesů, hor, sopek, jezer – ale také české krajanské komunity, to vše je Kamerun, země, kterou člen Společnosti přátel Afriky v Olomouci MUDr. Jaroslav Bačovský navštívil jako vůbec první Olomoučan. Uslyšíme jeho povídání o cestě podniknuté v červnu 2002 a uvidíme pozoruhodné snímky a video-projekce z tohoto koutu západní Afriky.

Svět knihy 2003

Africký program

- Stánek rozdělen na prezentaci APNET a jednotlivých zem s ambasádami v ČR
 - Další prezentace ostatních nakladatelství z Evropy: UNESCO, Heinemann Educational, Kulturinstitut CEEBA (Rakousko – Kongo), African Books Collective, Náprstkovo muzeum, Serpentine des Plumes, Books on African Studies (Heidelberg), James Currey Publishers a další
 - Výstava 100 Best African Books
Výstava překladů a literatury o Africe
- Program:**
- Africká literatura v překladu – Call for papers (dr. Klíma, Zoe Wicomb, Niyi Osundare, Petr Komers, dr. Havlíková, Upssala, Ribken)
 - Arabská literatura – Dar Ibn Rushd Islám – dr. Kropáček
 - Africa – multilingual continent (P. Zima)
 - 100 Best African Books of the 20th Century Samir Khaalil, Niyi Osundare, Ehling x Ribken
 - Černý obr Afriky – pořad věnovaný Nigérii
 - Byli v Africe. Pořad věnovaný práci významných osobností v Africe
Expedice Lambarene
Diplomatické mise
Zikmund, Hanzelka, Štovičková
Humanitas Africa
Egyptologové
 - Prezentace Náprstkova muzea
Tradice africké kultury u nás
Módní přehlídka s vazbou na vydání knihy o africké módě v NLN
 - **Autorská čtení spisovatelů**
Mia Couto, Yvonne Vera, Tsitsi Dhambarenga, Ahmadou Kourouma, Niyi Osundare, Meshak Asare, Zoe Wicomb, Charlotte Williams, Leila Aboulela, Devla Murphy
 - Spolupráce s Francouzským institutem
Koordinační prezentace afrických zemí ve spolupráci s alžírskou ambasádou v ČR
Spolupráce se všemi stanicemi Českého rozhlasu
 - Svět knihy ve filmu
Promítání afrických dokumentů ve spolupráci s Národním filmových archivem

Nepřehlédněte!

- **Žádáme o úhradu členských příspěvků na rok 2003**
(studenti a důchodci 50 Kč, ostatní 100 Kč).
čísla účtů:
Společnost přátel Afriky 280 979 – 339/0800
Společnost česko-arabská 285 196 – 309/0800
- **Hlaste změny adres**
- **Od 1. ledna 2003 rušíme z úsporných důvodů pevnou telefonní linku 27 17 31 259; zatím lze používat mobilní telefonní číslo 604 37 89 49.**

Změna prozatímního sídla sekretariátu SPA – nová adresa:

doc. dr. Antonín Libický

Společnost přátel Afriky

Šeríkova 6

118 00 Praha 1

Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské

č. 4 – prosinec 2002, 10. ročník. Uzávěrka tohoto čísla byla 28. 11. 2002

Redakční rada: PhDr. JAROSLAV BUREŠ, CSc., Ak. sochař JIŘÍ ČERNOCH,
doc. PhDr. EDUARD GOMBÁR, CSc., Mgr. MIROSLAV HOUSKA,
PhDr. JOSEF POLÁČEK, CSc., doc. Ing. DANA ŠTEMBERGOVÁ, CSc.
PhDr. MARCELA PALÍŠKOVÁ

Návrh obálky: VLADIMÍR PECHAR
Uspořádala: Ing. MARIE HRUŠKOVÁ
Výroba: ESKIRA

Kontaktní adresa: **Jerevanská 7, 100 00 Praha 10, tel. 604 378 949**

Společnost přátel Afriky – *webová stránka:* **spa.afrikaonline.cz**
– *e-mail:* **spa@afrikaonline.cz**
Společnost česko-arabská – *e-mail:* **czarabsoc@email.cz**